

Geen 3.7 c.M. aanschaffen!

DOOR

J. RIETSEMA,

Eerste-Luitenant der Artillerie.

't Zou mij niets verwonderen, als wij na den oorlog een geheel anderen kant uitgingen, wat betreft de bewapening van de veldlegers met artillerie. Het wil mij toeschijnen, dat de tegenwoordige lange veldkanonnen van een kaliber van 7 à 8 c.M. hun langsten tijd van bestaan hebben gehad en plaats moeten maken voor een korteren vuurmond van een kaliber van pl.m. 10 c.M. met een dracht van pl.m. 10 K.M., welke dan, zooals nu met de kanonnen van pl.m. 7.5 c.M. het geval is, de eenige bewapening der veldartillerie zal uitmaken.

Duidelijkheidshalve zij nog vermeld, dat ik mij in de toekomst, voor het vuur op korte afstanden, voor het afslaan van stormaanvallen en tegen loopgraven enz., de infanterie zie uitgerust met een zeer groot aantal mitrailleurs en met granaatwerpers, deze laatste c. q. in den vorm van licht berggeschut.

Generaal Logger, Art. Tijdschr. 1918. blz. 270.

In 1918 verschenen in het Art. Tijdschrift eenige artikelen over moderniseering van de artilleriebewapening van ons veldleger (generaal Logger, overste v. Dam v. Isselt, prof. de Josselin de Jong, kapitein J. H. Carstens). Voornamelijk bewoog deze pennestrijd zich om het object houwitser. Het komt mij nuttig voor even in het kort de motieven op te noemen, die ten behoeve van de diverse geschutsoorten worden aangevoerd:

I. Het veldkanon moet zeer mobiel zijn, van veel, dus lichte munitie voorzien, dus \pm 7.5 c.M.

II. Een Veldhouw. moet zeer mobiel zijn, naast en met het veldkanon kunnen optreden, de bijzondere taak der lichte veldkanonnen zelfs naar behooren kunnen vervullen. In den Duitschen Lt. Veldhw. van 10.5 c.M. schijnt een en ander verwezenlijkt te zijn. Dikwijls zal het meer op veel, dus lichte, munitie aankomen, dan op uitwerking van het enkele schot. Het is niet economisch een zwaarder kaliber te kiezen, wanneer in vele gevallen met een lichter kan worden volstaan. De Lt. Veldhw. is de aangewezen vuurmond voor het bestrijden van schildartillerie (vliegerwaarneming).

III. Van een 10.5 c.M. Hw. is de uitwerking van het G. K. T. schot te gering; 15 c.M. Hw. is te zwaar om onder alle omstandigheden en op alle terreinen reeds dadelijk het veldleger te kunnen volgen; dus 12 c.M. Hw. Bovendien hebben we reeds 12 c.M. Hw.; het ligt dus voor de hand in die lijn voort te gaan. 12 c.M. Hw. schiet verder dan 10 c.M. Hw. en behoeft dus minder spoedig van stelling te verwisselen. Maar 12 c.M. Hw. is vleesch noch visch, te zwaar, te weinig mobiel, het omzetten van den staart bij doelverwisseling is te moeilijk; de uitwerking op weerstandbiedende doelen is te gering. Het verschil in dracht met 10.5 c.M. is niet groot. Het bezit van 12 c.M. Hw. mag ons niet in den weg staan. We zullen de reeds gekochte trouwens wel nuttig weten te gebruiken.

IV. 15 c.M. Hw. is noodig naast een kleiner kaliber vanwege de dracht en de uitwerking op stellingen. Deze Hw. bleek in Duitschland, ook na de invoering van den 10.5 c.M. Hw. M. '16, in het veldleger onmisbaar. De mobiliteit is voor den veldoorlog voldoende. Misschien is 15 c.M. Hw. voor ons polderland te zwaar. Geen klachten zijn vernomen, dat de vele munitievoertuigen de marscheolonnas hinderlijk verlengden.

V. 10.5 c.M. kanon is licht genoeg voor het veldleger; gelijk kaliber als de Lt. Veldhw. brengt technische voordeelen mee, vooral indien beide van eenzelfde constructie-type zijn. Wegens de groote dracht is het 10.5 c.M. kanon naast een modernen Hw. onmisbaar, met het oog op verschillende doelen op groote afstanden.

Na deze artikelen kwamen we in het bezit van 12 en 15 c.M. Hw. Vooral de 12 c.M. kunnen weinig bevredigen (Bofors). Deze aanschaffing geeft eenigen anderen kijk op het vraagstuk, want daar 12 c.M. naast 15 c.M. overdaad mag worden genoemd en terzake van ballistisch vermogen niet wel te motiveeren is, terwijl het 12 c.M. materiaal slecht en voor veldgebruik erg zwaar is, ligt het voor de hand op de goede (Kruppsche) 15 c.M. Hw. voort te bouwen en daar een lichter kaliber naast te kiezen. Een lang kanon voor het veldleger zou dan eveneens van dit kaliber kunnen zijn. De invoering van een 3e houwitser-kaliber brengt wel bezwaren mede, maar al zouden we tot uitbreiding van de 12 c.M. Hw. besloten hebben, dan zouden die nieuwe 12 c.M. Hw. toch heel anders moeten uitvallen dan het Bofors-model en, practisch gesproken, zouden we in dit geval eveneens onzen voorraad met een nieuw kaliber hebben uitgebreid.

Voorloepig kunnen we dus onze aandacht bepalen tot een kaliber van ± 10 c.M. voor Hw. en een lang kanon. Het zal echter blijken, dat het bewapeningsvraagstuk van een geheel nieuw gezichtspunt moet worden bekeken.

Onze 7 c.M. is technisch verouderd.

Houden we aan het kaliber ± 7.5 c.M. vast, dan moet, schreef prof. de Josselin de Jong, de V_0 grooter zijn, het projectiel zwaarder, de projectieelvorm gunstiger. Want de dracht en de uitwerking moeten grooter worden; we zijn bij het buitenland ver achter. Maar... verhooging van dracht en uitwerking beteekent kaliber-vergrooting. Het bezwaar van minder mobiliteit neemt met het grooter worden van de dracht af, omdat stellingverandering minder spoedig noodig zal zijn.

In het Wetenschappelijk Jaarbericht 1914—19 blz. 202 e.v. vonden we deze opmerkingen bevestigd.

Duitschland begon den oorlog met een veldvuurmond van 7.7 c.M., max. dracht 8000, gewicht van het in stelling staande stuk 945 K.G.; voor het model 1916 zijn deze getallen resp. 7.7 c.M.; 10700 M. en 1395 K.G.; Frankrijk voerde tijdens den oorlog de dracht op tot

11000 M. De nieuwste Kruppsche constructie (8.8 c.M.) schiet tot 11000 M.; een Amerikaansch ontwerp (8.4 c.M.) schiet tot 14000 M.

In het W. J. 1920—'21 vinden we vermeld een Oostenrijksch veldkanon van 8.35 c.M., dracht 11.5 K.M.; een Engelsch van 8.34 c.M.; het nieuwe Amerikaansche model is van 7.5 c.M. gebleven, doch door het gewicht van het stuk-in-stelling te brengen op 1666 K.G. kon de dracht worden opgevoerd tot 13.5 K.M. Ons Nederlandsch model is dus niet meer opgewassen tegen de buitenlandsche.

Maar alle \pm 7 c.M. zijn ook tactisch verouderd.

In den tijd, toen in de verschillende landen de veldkanonnen van \pm 7 c.M. werden ingevoerd, waren dit ongeveer de eerste producten van de moderne snelvuurgeschut-techniek. Mitrailleurs hadden zich nog nauwelijks een plaats in de bewapening weten te vermeesteren. De infanterie gebruikte een gevechtsorde, die, vergeleken bij de tegenwoordige, gesloten kan worden genoemd. En zelfs de eigenlijke gesloten gevechtsformaties bleven nog vele jaren min of meer in aanzien.

Directe richting was bij de artillerie nog aan de orde van den dag. Men was zich nog niet bewust van het moreel en materieel vermogen van die nieuwigheden.

Met de jaren werd dit anders en kwam men meer tot het inzicht dat de reactie op de grootere capaciteit der wapens zou zijn: opbloei van de versterkingskunst. Meer gevaar leidt tot het zoeken van meer dekking. Een volgende schakel werd dus, het bestrijden van de troepen achter en in dekkingen. Er kwamen veldhouwitsers. Tegelijkertijd schreed de techniek der mitrailleurs voort en een ruimer plaats werd daarvoor ingeruimd. De indirecte richting won aan beteekenis.

Toen begon in 1914 de oorlogspractijk en weldra bleek, dat de materiele en de moreele vuuruitwerking waren onderschat. Reglementen werden gewijzigd. Nieuwe methoden werden beproefd. De versterkingskunst vierde hoogtij. De doelen waren in den regel niet of weinig zichtbaar. Vliegerwaarneming maakte het mogelijk indirecte richting en vuur op groote afstanden met succes toe te passen.

Voorals één zaak dringt zich — wanneer we ons eenmaal uit het eigen-wapen-isolement hebben weten vrij te maken — met geweld aan ons op, als wij de evolutie van de bewapening tijdens den oorlog trachten te overzien, n.l. de wijziging der infanteriebewapening. Die vele nieuwe infanteriewapens moeten we echter niet beschouwen als op zich zelf staande nieuwe producten van de techniek, *doch als in vredes-tijd niet duidelijk voorziene noodzakelijke gevolgen van de voorafgegaane invoering der snelvuurkanonnen en mitrailleurs.*

Om in het moderne gevecht, onder de geweldig impressioneerende demonstratie van levensgevaar, rustig en doelbewust een eenvoudig geweer te gebruiken, om dan te mikken en raak te schieten, is een zenuwstelsel noodig, waarover de doorsnee soldaat niet kan beschikken. En omdat het handvuurwapen zijn waarde ontleent aan de geestkracht van den gebruiker, heeft dit wapen voor het moderne

gevecht veel van zijn beteekenis verloren, moest dus noodzakelijk worden gestreefd naar vermeerdering der mechanische middelen om het verkrijgen van uitwerking te verzekeren. Deze middelen konden of uit gedekte opstelling worden gebruikt, of, daar vele krachten noodig zijn voor transport, munitieaanvoer, etc., in handen worden gegeven van enkele koelbloedigen; de eenige wijzen om het vuurvermogen tot zijn recht te doen komen. In verband met eigen en 's vijands streven naar dekking moesten bedoelde mechanische middelen ten deele worp- of krombaan-affuitages zijn.

Mede in verband met de ontwikkeling der vliegtchniek moest ook de artillerie dekking zoeken om haar waardevolle vechtwerktuigen niet aan ontijdige vernietiging bloot te stellen, om de infanterie op critieke momenten steun te verzekeren. Deze noodzakelijkheid leidde tot grootere schootsafstanden, groote spreidingen, gebrekkige verbindingen, gebrekkige waarneming, verlies van het direct contact met de infanterie, waardoor de artillerie, tenzij ten koste van overmatig munitieverbruik, niet meer in staat was haar taak tot in finesses uit te voeren. Na een artilleriebeschieting zijn veelal nog wel zooveel moreel veerkrachtige vijanden ongedeerd gebleven, dat zij, voorzien van mitrailleurs e.d., een geweldige kracht kunnen ontwikkelen. Ook dekkingen enz. blijven ten deele intact. Terwijl dus de meer achterwaarts opgestelde artillerie het grove werk doet, moet de infanterie beschikken over licht geschut en krombaanmaterieel, dat in direct verband, op korte afstanden, kan optreden tegen kleine maar belangrijke doelen. De stormaanval of de verdediging daartegen ten slotte wordt uitgevoerd in een zône van het gevechtveld, die eenerzijds de behoefte doet gevoelen aan ter plaatse optredende moreel-versterkende-middelen (tanks, geschut), anderzijds aan wapens, die correspondeeren met de in het handgemeen domineerende levenshartstocht (handgranaten, vlamspuiten, dolken).

Resumeerende was de infanteriebewapening in 1914 geenszins in overeenstemming met den stand der techniek in dat jaar. Het practisch gebruik van snelvuurgeschut en mitrailleurs móést leiden tot ingrijpende wijzigingen in de infanterie-bewapening.

Beschouwen we nu de verbeterde infanterie-bewapening in verband met de artillerie-bewapening van vóór '14, dan treft ons, dat de infanterie een deel van het werk, dat vroeger de artillerie werd toegedacht, thans zelf behandelt, terwijl het veldgeschut op een geheel andere wijze optreedt, dan bij de constructie werd voorzien. Waaruit we vanzelf komen tot de vraag of men, indien het bewapeningsprobleem aldus van te voren had kunnen worden overzien, dezelfde kalibers zou hebben gekozen, waarin we thans zijn vervallen.

We moeten nu trachten ons vrij te maken van de beschouwing, die onbewust steunt op het verleden en op den bestaanden toestand.

De algemeene stand der wapentechniek wijst de infanterie in de eerste plaats aan op mitrailleurs en op wapens voor het handgemeen,

benevens het defensieve wapen bij uitnemendheid: zand. Als schietwapen staat op het 2e plan het geweer, dat echter voor vele doeleinden nog boven den mitrailleur verkieslijk blijft.

Zoodra de vijand zich op korten afstand min of meer dekt en de toestand nog niet rijp is voor handgemeen, doet zich, indien althans het gevecht een eenigszins stabiel karakter aanneemt, de behoefte gevoelen aan een werptuig van het genre Duitsche granaatwerper of een lichte mortier-*Stokes*, die projectielen van ± 1 K.G. met bevredigende nauwkeurigheid werpt tot op 200 à 500 M. Moeten dekkingen, versperringen, etc. worden opgeruimd, dan is een bommenwerper noodig van zoodanige constructie, dat niet alleen de juistheid maar ook de uitwerking van het schot aan het doel beantwoordt. Deze bommenwerper moet in de voorste gevechtsszônes kunnen optreden, moet dus niet zwaar en niet groot zijn, gemakkelijk vervoerbaar, terwijl, met het oog op munitieaanvoer, ook het projectielgewicht aan grenzen gebonden is. Daar het wapen niettemin betrekkelijk kwetsbaar moet uitvallen, en dus voldoende vrijheid in de keuze van opstellingsplaats dient te bestaan, zal de dracht, om de gedachte te bepalen, 2 K.M. moeten bedragen.

Verder is noodig een infanteriekanon. Voornamelijk zijn daarvoor gebruikt 3.7 c.M. en ± 7 c.M. Maar geen van beide voldeed goed. Infanteriegeschut móét in zéér nauw verband met de infanterie optreden, mág niet ver achterwaarts staan, wijl anders verbindingen en verband onbetrouwbaar zijn, móét over eigen troepen vuren en mág dus geen baan hebben van de bestrekenhend der 3.7 en 7 c.M. Verder is 3.7 c.M. te licht, de uitwerking is onvoldoende, het projectiel weegt minder dan een handgranaat, terwijl 7 c.M. te zwaar en te groot is, te weinig mobiel en te kwetsbaar. Noodig is een *kort* kanon van ± 5.5 c.M. De uitwerking is dan voldoende (vergelijk onze 5.7 c.M.), een GKT. is naast den BG. het aangewezen projectiel. Het stuk zal licht genoeg zijn om het met enkele manschappen over alle terreinen te kunnen vervoeren, het kan gemakkelijk aan zicht worden onttrokken, op den langen weg is transport met een enkel paard mogelijk. Vergelijk de mededeelingen W. J. 1920/21 blz. 146, 147.

Het is noodig bij de toekomst van dit wapen nog even stil te staan.

De vechtformatie van de infanterie ontwikkelt zich meer en meer tot in breedte en in diepte zeer verspreide groepen, om een mitrailleur, een tank, een bommenwerper, een kanonnetje als kern. Elke groep omvat het bedienend personeel, munitieaanvoerders, transporteurs, e.d., in hoofdzaak voorzien van wapens voor het handgemeen. Maar tot aan het handgemeen wordt voornamelijk groepsgewijze opgetreden. Elke groep bevat in zijn kern een groote offensieve of defensieve capaciteit. Elke groep vormt met zijn kern een afzonderlijk doelcomplex en het bestrijden der vijandelijke infanterie komt neer op het bestrijden van een groot aantal verspreide kleine kernen van tegenstand. Zonder die kernen beteekent de infanterie vrijwel niets

meer, in die kernen berust haar vermogen. Met het oog op de mogelijkheid van inschieten zijn veelal vuurmonden meer dan mitrailleurs de aangewezen bestrijdingsmiddelen. Het bestrijden nu van deze kernen en groepen is geen werk voor de eenige K.M. achterwaarts opgestelde artillerie om vele reeds genoemde redenen. Die artillerie kan breede en massale afsluitingsvuren geven, vernielingsvuren tegen loopgravenstelsels, storende vuren op wegen e.d., concentratie van vuur op batterijen, enz., maar het fijne schietwerk van den infanteriesteun ligt buiten haar vermogen, tenzij zij haar onzichtbaarheid prijsgeeft, maar dan zijn haar minuten geteld. De feitelijke infanteriesteun komt dus neer op eigenlijk infanteriegeschut, dat tot direct verband in staat is, tot ± 4 K.M. zal moeten kunnen vuren, maar dan ook niet het onvermogen kaliber van 3.7 c.M. mag hebben.

En hiermede is feitelijk het vonnis der ± 7 c.M. kanonnen geveld. Dit geschut, dat in den oorlog zijn moordend vermogen, ook ten aanzien van de eigen infanterie helaas, heeft getoond, dat geweldig belangrijke diensten heeft bewezen, is desondanks niet alleen technisch maar ook tactisch verouderd, nu de infanterie haar wapenring en vechtwijze wijzigt. Oorspronkelijk bestemd om in uiterst nauw verband met de infanterie op te treden, heeft 7 c.M. reeds de gebruiken en gewoonten van infanteriegeschut prijsgegeven, heeft het daarentegen die van Fernkampf-artillerie overgenomen (meetdienst, luchtwaarneming, indirecte richting, staten en tabellen), een omstandigheid, welke met de oorspronkelijke taak ten eenenmale onverenigbaar is. De kwetsbaarheid der stukken heeft daartoe gedwongen. En nu is er voor 7 c.M. geen afzonderlijke taak meer. Verdragend geschut behoeft een grooter kaliber. Voor bestrijding van artillerie en versterkingen is 7 c.M. niet het aangewezen materieel. Het neerslaan der vijandelijke infanterie en het dwingen tot het aannemen der gevechtsvormen zal ten deele geschieden door verdragend geschut, ten deele door de infanterie met eigen materieel. Doelen van zoodanige formatie, dat 7 c.M. zijn volle kracht daartegen zou kunnen ontplooiën, zullen in de toekomst weinig meer voorkomen en, voor zoover zij wel voorkomen, zullen 5.5 c.M. en ± 10 c.M. deze taak op afdoende wijze kunnen overnemen. Storm- en afsluitingsvuren ten slotte zullen uit den aard der zaak met alle materieel worden afgegeven, maar het behoeft geen nader betoog, dat het slechts van de aantallen 5.5 c.M. en ± 10 c.M. afhangt, om het gemis aan 7 c.M. geheel vergoed te zien; te meer, daar de stormvrijheid grootendeels berust op de mitrailleurs.

Uit den aard der zaak zal niemand op de gedachte komen de 7 c.M. thans af te voeren. Zij zullen de halfslachtige plaats tusschen 5.5 c.M. en ± 10 c.M. behouden. Maar de glorie-tijd der 7 c.M. is voorbij. Noch verkleining van de lading, noch vergroting van de dracht zullen hem in vollen eere kunnen herstellen.

Wat overigens het materieel van het veldleger betreft, komen mij

gewenscht voor: een ± 10 c.M. Hw., lang in zijn soort, dus 20 à 25 kalibers en een ± 12 c.M. kanon lang ± 30 à 35, als vuurmond voor den strijd op grooten afstand, tevens bestemd voor ons vestingleger. (Dus geen ± 10 c.M. L. ± 30 en geen ± 15 c.M. L. ± 30).

Ik meen op deze zaak verder niet behoeven in te gaan.

Resumeerende hetgeen ter zake van onze eigenlijke veldartillerie is gezegd, zie ik de veld-artillerie in de toekomst bewapend in hoofdzaak met ± 10 c.M. Hw. L. 20 à 25. Het kanon van 7 c.M. komt op den achtergrond. En de veld-artillerie houdt op de directe steun van de infanterie te zijn.

De infanterie gaat meer dan vroeger op eigen vleugels drijven. De keus van 3.7 c.M. werd bepaald door de neiging tot completering van het werk der 7 c.M. Zodoende werd een te hooge en een te lage benadering van het gewenschte kaliber verkregen. In de toekomst zal het ± 5.5 c.M. houwitsertje — de affuit zal misschien geen houwitser-affuit behoeven te zijn; we kunnen desnoods den naam infanterie-kanon behouden — het korte 5.5 c.M. infanterie-kanon reeds in vreedestijd binnen het infanterie-regimentsverband moeten zijn georganiseerd. Dan eerst zal er een eind gekomen zijn aan tallooze moeilijkheden, die tot wrijving tusschen beide wapens hebben geleid. En dan zal er geen boek meer worden geschreven over „le massacre de notre infanterie”.

Nadat ik het vorenstaande schreef, nam ik kennis van de Revue d'artillerie van 15 Febr. 1922, waarin Lieut.-Col. Tournaire na eenige beschouwingen over het boek van Percin zijn conclusies formuleert in eenige raadgevingen:

Bien convaincre tous les officiers d'infanterie, comme beaucoup le pensent déjà, qu'ils ne doivent pas demander l'appui de l'artillerie divisionnaire pour leur défense rapprochée, mais exploiter pour cet usage toute la puissance de leur armement actuel et en chercher encore l'extension par les progrès à réaliser dans leurs engins d'accompagnement;

Orienter les méthodes de l'artillerie dans le même sens, et pour cela séparer nettement l'action des batteries de 75 ou des batteries lourdes qui, par leurs tirs de concentration, peuvent appuyer la marche de l'infanterie sans lui faire courir aucun danger, et l'action de batteries d'accompagnement;

Hâter l'organisation de ces dernières unités qui, vivant tout à fait avec l'infanterie, n'agissant qu'à courte distance, en tir courbe, et seulement au moment du besoin, pourront lui apporter un concours précieux avec le minimum de risques. Là, il est vrai, tout est encore à créer: tracteur, matériel, organisation et ravitaillement; et nous ne pouvons qu'indiquer le problème, comme celui dont la solution, réglant définitivement la question des liaisons, diminuera notablement les dangers que peuvent courir nos fantassins du fait du tir d'une artillerie trop lointaine qui veut les protéger de trop près.

*Dit boekwerk
is 4 c.M. met
voldoende*

Van het Leger in Oost-Indië.

Wat nu?

Konden wij in algemeenen zin ons vorig artikel (zie Aprilaflevering) in een besliste majeure-toon houden en zelfs hoopvol beëindigen, de sedert plaats gehad hebbende gebeurtenissen hebben onze hoop vrijwel den bodem ingeslagen en een overheerschend mineur zal dan ook wel het kenmerk worden van het klankgehalte der ondervolgende regelen. Zooals trouwens uit het opschrift: „Wat nu?” wel reeds blijkt.

„Wat nu?” Ziedaar de vraag, welke wij ons voorlegden toen in de Tweede Kamer tegen veler hoop en verwachting in, werd besloten, de behandeling der Vlootwet uit te stellen onder volkomen negatie van den tot tweemaal toe zoo duidelijk tot uiting gebrachten wensch van den Indischen Volksraad, welk lichaam juist had aangedrongen op zeer spoedige behandeling en ten uitvoer legging van deze wetsvoorstellen.

Immers, het was voor ons volkomen duidelijk welke de prijs van dit politieke spel zou zijn. Wij begrepen zeer goed, dat deze manoeuvre, zich afspelend vlak voor den komenden verkiezingsstrijd, ten doel had indruk te maken op het kiezerskorps; dat bij geen enkele der leidende persoonlijkheden ook maar een oogenblik de gedachte was opgekomen aan de mogelijkheid, de Vlootwet nog behandeld te krijgen door *deze* Kamer. En tevens, dat de kans om in de nieuwe Kamer een meerderheid te vinden, bereid om gelden te voteeren ten behoeve van de landsverdediging, met den dag geringer zou worden. Het aantal partijen en afzonderlijke groepen toch nam zienderoogen toe en feitelijk *geen enkele* dezer organisaties kan bogen op een eenigszins dragelijke militaire paragraaf. Van de partijen, die aanvankelijk het vlootprogramma wel gezind waren, zijn slechts overgebleven de A. R., de C. H. en een deel van de R. K. partij.

Men behoeft er dus zeker niet op te rekenen, dat de nieuwe volksvertegenwoordiging deze Vlootwet zal behandelen of, als zij ze behandelt, zal aannemen. Het bericht, dezer dagen in de groote pers gelanceerd, dat men in hooge marinekringen een behandeling — dus waarschijnlijk aanneming — der Vlootwet in September of October e.k. verwacht, komt ons dan ook volkomen onbegrijpelijk voor. En als het bericht juist is, dan is men in gezegde kringen abnormaal optimistisch.

Wij zijn dat niet en zijn er van overtuigd, dat deze Vlootwet met bijbehorende voorstellen den weg op zal gaan, afgelegd door bijna alle vorige defensie-projecten, n.l. die, welke voert naar een archiefkast, om te worden geïnventariseerd onder „historische merkwaardigheden”.

Wat nu? Wat dan?

Zal men opnieuw het commissoriaal hulpmiddel gaan inroepen? Nog eens weer een commissie in gaan stellen om nieuwe voorstellen te doen? Of zal men eenvoudig op Hollandsche wijze de „zaak laten zooals zij

is''? Dat wil zeggen, zoo goed mogelijk trachten het overschot onzer scheepsmacht op de been te houden en op te lappen, wachtende op betere tijden, om dan ook nog niets te doen?

Gegeven de neiging, helaas in ons volk bestaande om, meer speciaal waar het de landsverdediging geldt, steeds juist één dag te laat te komen — ook de vlootcommissie en de vlootwet kwamen ongeveer 1 à 2 jaren *te laat* — verwachten we het laatste. Men zal blijven voortsukkelen, nu en dan een onderzeeboot bijbouwen, welke dan juist een verouderd exemplaar kan vervangen, misschien — ook dit is nog niet zeker — de kruisers afbouwen en zoo doende in het bezit komen van een vrijwel waardelooze en dus dure Marine.

Het is bekend, dat aan het Vlootplan was vastgekoppeld een voorstel tot reorganisatie van de landmacht. Deze zou in het gemeenschappelijke plan een taak te vervullen krijgen, welke op nogal ingrijpende wijze afwijkt van die, welke zij tot dusverre voor haar rekening had te nemen.

Voor die taak is het bestaande leger zonder meer allerminst geschikt te achten, waarmede niet bedoeld wordt, dat dit leger wel in staat was in zijn tegenwoordige gedaante den last van de defensie alleen te torsen *zonder vloot*.

Door het niet tot stand komen van de door de Commissie als minimum noodig geachte scheepsmacht — *en wij meenen wel met zekerheid te mogen aannemen, dat zij er niet komen zal en dus ook de vlootbasis niet* — wordt de taak aan de landmacht toe te deelen een andere dan die, welke de Def. Comm. zich had gedacht. Er is geen vlootbasis aan de landzijde te verdedigen, er behoeft dus geen samentrekking van het leger in de residentie Batavia plaats te vinden, de baai van Batavia wordt niet of nagenoeg niet verdedigd, komt dus als landingsplaats weder wèl in aanmerking; er is geen vloot (meer), die de vijandelijke expeditionaire macht bij haar overvaart naar het landingspunt kan verkennen in de eerste plaats, de transportvloot verliezen kan toebrengen daardoor het optreden van het leger vergemakkelijkend in de tweede plaats; kortom, de omstandigheden zullen *geheel* dezelfde zijn als zij vóór het ontstaan van de vlootplannen waren, of eigenlijk ongunstiger, omdat in afwachting van hetgeen komen zou voor het leger nagenoeg niets is gedaan en zeer veel is nagelaten. De landmacht staat er thans beslist ongunstiger voor dan in 1918. En de factor „haop'' zal wel, als zij nog aanwezig is, niet veel meer te beteekenen hebben.

De stand van zaken is dus zóó, dat de defensie van Java zal moeten worden gevoerd door het leger met de aanwezige schepen als gebrek-kig „verlengstuk der bajonetten'' (de uitdrukking is niet van ons).

Dat zonder behoorlijke vloot ook maar bij benadering van handhaven onzer neutraliteit, van het beletten, dat de vijand zich met zwakke krachten in deelen van ons gebied nestelt, eenige sprake kan zijn en men zich nu moet vergenoegen met een poging

om Java tegen een gelanden vijand te verdedigen, zal wel geen be-
toog behoeven.

Daartoe is het dubbel en dwars noodig, dat het leger een reorgani-
satie proces doormaakt, in grootte en belangrijkheid vast niet minder
dan dat hetwelk in de bedoeling der Def. Comm. lag.

Deze had voorgesteld, het leger te doen bestaan, behalve uit de
bezettingen van de vlootsteunpunten op Java en Riouw, uit een veld-
leger van 2 Divisiën.

Elke Divisie bestaande uit 3 Regt. Infanterie (totaal 9 bataljons),
1 regt. art. à 3 afd. (vd., bg., houw.art.), 1 esk. cav. en 1 comp. genietr.
In de hand van den legercommandant zouden dan nog blijven 2 bat.
infanterie, enkele technische troepen, eenige zware artillerie (15 c.M.
Hw.) en de luchtafdeeling.

Ziet daar het geheele leger!

Kon men bij de scheepsmacht spreken van een minimum, dit begrip
met een nader bepalend adjectief er voor is *zeker* op het leger van
toepassing en wij hebben dan ook nooit onze meening verheeld, dat
slechts onder zeer gunstige omstandigheden, na afdoende voorberei-
ding in tijd van vrede en onder voorwaarde van superieure bewapening
en overmachtige luchtvloot het door de commissie voorgestelde legertje
met kans op succes, met *eenige* kans op welslagen, zijn taak zou kunnen
vervullen.

Dat wij desondanks deze voorstellen hebben toegejuicht vond zijn
oorzaak in het feit, dat zij ons bij uitvoering uit het moeras zouden
helpen, dat zij aanzienlijke verbetering konden brengen in organisatie
en bewapening en... dat wij de mogelijkheid voor oogen hielden
dat deze troepenmacht de basis zou vormen voor een grootere, later
middels inlandsche militie te scheppen.

Men zal ons wel grif toegeven, dat een legerkorps van slechts twee
zwakke divisiën — waren het er ten minste drie! — met bijna geen
korpstroepen, aan welke troepenmacht bovendien nog een taktisch-
offensieve opdracht kan en zal worden gegeven, al heel weinig is om
daarmede een gelanden vijand, wiens troepen *zeker* niet minder geoefend
of/en uitgerust en bewapend zijn dan de onze, op het lijf te vallen.

Als vanzelf komen we zodoende op organisatie en waarde dezer
troepen.

Onze toekomsttroepen dan zouden bestaan uit 2×9 zwakke batal-
jons aan infanterie.

Zwak, omdat ze slechts een gevechtssterkte zouden hebben van 650
man; zwak, omdat ze zouden bestaan uit één compagnie Eur. militie
met een diensttijd (oefentijd) van slechts eenige maanden en drie
compagnieën van het staande leger, voor het overgrootste deel gevormd
uit inlandsche soldaten. Want — behalve voor kadervorming — wordt
de Eur. vrijwilliger, helaas, niet meer aangenomen. Zwak, ten slotte,
omdat de dotatie van zes lichte mitrailleurs of geweermitrailleurs per

compagnie (30 per bataljon) en slechts 4 zware mitrailleurs per bataljon (12 per regiment) n. o. m. de uiterste grens in benedenwaartschen zin van het toelaatbare heeft bereikt.

Aan verkenningorganen beschikt de Divisie over 1 eskadron van 3 pelotons, wat voldoende *kan* zijn, de Commandant Veldleger over twee eskadrons (of zouden het er vier worden?) cavalerie en... één compagnie wielrijders. Veel zal deze macht zeker wel niet presteeren. Aan vliegtuigen in totaal 36 stuks, wat in den aanvang van de expeditie, ingeval de gelande vijand nog slechts op beperkte schaal van landvliegtuigen gebruik kan maken, misschien voldoende is, doch zeker geen overmaat kan worden genoemd.

De artillerie zal tellen twee regimenten, elk van 3 afdelingen. De beide afdelingen veld-artillerie zijn er en kunnen materieel goed worden genoemd; met de afdelingen berg-artillerie is men sedert 1901 aan het proeven-nemen geweest en momenteel is men daarmede nog bezig. Proefgeschut van Bofors en Vickers is of wordt naar Indië gezonden, zoodat kans bestaat, dat nog voor 1925 ook de berg-artillerie behoorlijk geschut zal hebben.

De derde afdeling per regiment zou bestaan uit houwitsers van 10.5 c.M. met auto-tractie. Een goed idee als het verwezenlijkt wordt. Aan de mogelijkheid durven we haast niet te denken.

In de hand van den legercommandant zouden worden gesteld eenige batterijen houwitsers van 15 c.M. en wat anti-luchtvaartgeschut. Alweder een prachtidee. Of wij echter de invoering daarvan nog zullen beleven is een open vraag.

Echter, laten we de zaken zoo optimistisch mogelijk bekijken en daarom tot de conclusie komen, dat de voorgestelde dotatie aan geschut bevredigend is te noemen.

Wat niet gezegd kan worden van de technische troepen. Wij achten 1 comp. per Divisie beslist te weinig.

Gelijk gezegd, de geheele organisatie geeft een uiterst minimum, hetgeen door de ontwerpers zeer wel is gevoeld, verbeelden wij ons. Zij stonden echter voor het vraagstuk, die organisatie te ontwerpen met vermijding van legeruitbreiding waar mogelijk en kwamen zodoende tot de twee-deeling welke op goede en door ons gedeelde gronden door den schrijver van het Indische overzicht in het W. J. '20—'21 eveneens wordt afgekeurd.

Waar bovendien de waarde der troepen afhankelijk is van de bewapening, de oefening en de qualiteiten van den enkelen man in den troep; wij ons oordeel over de bewapening boven reeds gaven, en omtrent de qualiteit onzer inheemsche soldaten in een op moderne wijze gevoerden oorlog à priori niets is te zeggen, is het beter, de waarde-bepaling der onderdeelen aan ieders appreciatie over te laten.

Intusschen, we stelden boven de vraag: „Wat nu”?

En namen aan, dat we de voorgestelde vloot wel niet zouden krijgen.

Wat moet er nu met het leger worden gedaan, wat *zal* er worden gedaan?

Hoewel men, logisch redeneerende, zou zeggen: dan moet het leger, dat nu alles alleen moet doen, krachtig worden versterkt, kan met de meest mogelijke zekerheid worden voorspeld, dat men *dien* weg wel niet op zal willen.

Immers, de legerorganisatie was bij die van de vloot nog een slag ten achter. De laatste vond haar weg reeds naar het Parlement, de eerste is nog niet eens officieel voorgebracht, verkeert nog in het stadium van „voorstellen”. De legerorganisatie als geheel zou eerst worden voorgebracht, nadat de vlootwet zou zijn aangenomen, met uitzondering van de instelling van het regiments- en divisieverband welke ook om andere redenen en in ieder geval noodig werd geacht en voor 1922 op de begroting werd gebracht. Tot dusverre is het nog niet tot invoering gekomen en er bestaat nog steeds een mogelijkheid, dat het zuinigheidszwaard ook deze zoo hoog noodige verbetering zal weten te treffen¹⁾.

Behoeft het betoog, dat de kans op verbeteringen voor het leger onder de bestaande omstandigheden uiterst gering is? Men weet het, het snoeimes wordt altijd het eerst gezet in dat onderdeel van de staatsmachine, dat voor de meesten het meest onsympathieke is en... dat alleen uitgaven en, schijnbaar althans, geen baten vertegenwoordigt: de weermacht. Evengoed als de meerderheid onzer landgenooten belastinggelden zulk „zonde geld” vinden en verzekeringspremies niet genoeg kunnen betreuren, niet begrijpende, dat beide toch in eerste instantie noodig zijn, zoo wordt, als er bezuinigd moet worden, altijd het eerst gegrepen in de richting van de weermacht.

Tot tweemaal toe seinde *Aneta* ons den uitslag van een interview met eenige vooraanstaande ambtenaren en beide keeren vonden we daarin „voorts diepgaande bezuiniging op het leger”; en dan liefst vet gedrukt.

Dat is teekenend, lezers, al wagen wij het te twijfelen aan het „vooraanstaande” van bovenbedoelde ambtenaren en aan de waarde van hun uitspraken.

Maar al nemen we aan, dat men in Indië niet gek genoeg zal zijn, om inderdaad aan de weermacht, welke reeds minimum-lijdster is, nog de hoognoodige bestaansvoorwaarden te ontnemen, vast staat het wel, dat onder de bestaande omstandigheden van eenige afdoende verbetering wel heel weinig sprake zal zijn.

¹⁾ Reeds was het bovenstaande geschreven, toen ons de mededeeling bereikte, dat bericht uit Indie was gekomen omtrent de invoering van het regiments- en divisieverband. Bij verschijnen van dit opstel zal de invoering wel reeds hebben plaats gehad.

Gelukkig. In alle opzichten is hierdoor een verbetering bereikt en is een der middelen aangewend, om de hoop weer wat te doen herleven en den goeden geest te bevorderen.

Leger en vloot dus beide in een hoogst onvoldoenden toestand en ongeschikt voor hun taak. Gevolg: Indië weerloos.

Er zal nu door hen, die in hun hart voelen, dat deze toestand toch niet bestendig kan blijven, uitstel doch geen afstel worden bepleit. Men zal trachten aan te toonen, dat voorloopig geen gevaar dreigt; misschien met een beroep op Washington. Wij stellen het volgende daartegenover:

Aannemende de mogelijkheid, dat tengevolge van de in Washington gesloten overeenkomsten de kans op conflicten voor de eerstvolgende jaren verminderd is, uitgesloten zijn verwickelingen geenszins en zolang er nog een geringe waarschijnlijkheid op een conflict overblijft, moet men daarop bedacht zijn.

Dank zij de bepaling omtrent den status quo der vlootsteunpunten in het verre oosten echter is de waarschijnlijkheid, dat wij in een voorlopend conflict betrokken *zullen* worden, o.i. zeer toegenomen. Het zou derhalve struisvogelpolitiek, of erger, zijn indien wij er op gingen rekenen, dat in de eerste tien jaren bijv. onze weermacht niet in actie zou behoeven te komen.

Uit het feit, dat de grootmachten, onderteekenaressen van het bekende verdrag, Nederland's koloniaal bezit *erkenden*, zonder dit te garandeeren, kan hoogstens worden afgeleid, dat wij in een komenden strijd niet *alleen* zullen staan, maar mag toch zeker niet worden geconcludeerd, dat wij onzen eventueelen bondgenoot de zaken maar alleen moeten laten opknappen, dat wij zouden kunnen toelaten, dat „bij ons, over ons, en *zonder ons*” zou worden gevochten?

Noch een vloot, noch een goed leger stampen wij in korten tijd uit den grond. Voor de vloot is, behalve geld, ook tijd noodig (men denke aan den bouwtijd der schepen, aan de vlootbasis en het mijnen vraagstuk), voor het leger in de eerste plaats geld.

Tijd schijnt thans beschikbaar, maar dan dient men dien tijd ook te benutten. De vlootwet zou ons eerst na 12 jaar een behoorlijk voor haar taak berekende zeemacht hebben gegeven.

Doch ook voor het leger moet niet langer elke verbetering worden uitgesteld. Stilstand is hier achteruitgang.

Dat door de Def. Comm. een bedrag van 60.000.000 gulden moest worden geraamd om weinig meer te bereiken dan het op de hoogte van den tijd brengen van het *bestaande* leger is alleen te danken aan het gedurende jaren en jaren verwaarloozen van de eischen, welke dat leger op gebied van wapening en uitrusting kon en moest stellen. Nu moet alle achterstand in eens worden ingehaald en schrikt men van de cijfers der uitgetrokken bedragen. Maar men vergeet de oorzaken van het verschijnsel.

Blijft men op denzelfden voet doorgaan, dan zal later nog veel meer noodig zijn tenzij... de eeuwige wereldvrede komt opdagen en voorloopig gelooven alleen totaal verblinden aan die mogelijkheid.

Het is o. i. dan ook volkomen begrijpelijk, dat men in Indië, waar de politiek, het politieke partijbelang en de verkiezingscampagne de gemoederen niet gelijk in Nederland, beheerschen, anders, ruimer en beter over deze aangelegenheid denkt en de weerloosheid met leede oogen aanziet.

Volkomen begrijpelijk, omdat in het leger thans ook de landskinderen — in de militie — zijn ingelijfd en men het denkbeeld, zijn zonen en broeders in een onvoldoend uitgeruste weermacht te zien dienen, straks het vijandelijk lood schier onbeschermd tegemoet gevoerd te zien, noch kan noch wil aanvaarden.

Ons antwoord op de vraag: *Wat nu?* zal dan ook luiden:

In afwachting van wat men met de zeemacht voor heeft, zal moeten worden aangevangen met geleidelijke, de omstandigheden in aanmerking genomen zoo krachtig mogelijke versterking van de landmacht, totdat deze is gekomen minstens op het peil, waarop de Def. voorstellen haar geplaatst wenschten te zien. Zulks is noodig omdat dit leger onverbreekbaar met de vlootplannen was samengekoppeld en blijft noodig — is meer noodzakelijk nog — indien de vloot òf niet òf in verminderde samenstelling en later zal worden gevormd.

Niets doen, staat gelijk met speculeeren met zeer kwade kansen.

G. S.

De eerste pogingen tot verovering van de Dardanellen.

DOOR

I. M. P. A. QUADDEKKER,

Kapitein der Artillerie.

De vlootactie. Bij eene bestudeering van deze belangrijke en bloedige episode uit den wereldoorlog komt men tot de conclusie, dat er aan Engelsehe zijde door politieke persoonlijkheden veel te veel invloed is uitgeoefend.

Het Westfront verstarde in den loopgraven oorlog, in het Oosten hadden de Centralen belangrijke successen, in Egypte werd Engeland rechtstreeks bedreigd. Minister Churchill wilde dit laatste gevaar afwenden, door de Entente de hand te doen leggen op Konstantinopel en speciaal de Bosporus. De bedreiging van Egypte werd niet zoo direct naar voren geschoven, er waren aan een bezetting van Konstantinopel nog veel meer voordeelen verbonden. Allereerst den in het nauw gedreven kolos van het Oosten, die gebrek had aan allerlei krijgsevenoedigheden, terwijl hij groote voorraden levensmiddelen niet aan zijn daaraan behoefte hebbende bondgenooten kon toezenden.

Voorts zou een bezetting van Konstantinopel de Duitsehe politiek in het Oosten in het hart treffen, de Bagdad lijn zou geen Duitsch monopolie meer zijn.

Ten slotte zou een succes in deze richting de Balkanstaten niet langer doen weifelen, aan welke zijde zij aan den strijd zouden deelnemen.

Dit waren alle voorzeker politieke factoren van groot gewicht, maar heeft men te Londen met kennis van zaken overwogen of men ook de middelen beschikbaar had om deze te bereiken?

Het is niet voor niets dat Callwell in zijn werk „The Dardanelles” uit het verloop van zaken de conclusie trekt: „het zijn niet in de eerste plaats lessen over strategie, tactiek of techniek welke geleerd kunnen worden uit deze landing. Maar de staatslieden moeten bedenken: „if they wish the realm that they govern to overcome its enemies in times of national emergency, rulers of a country must take exhaustive counsel with professional advisers, and they must see to it that those professional advisers are given full opportunity to state their case unhampered by political interference”.

In 1906 was door de Britsehe Marine en den Generalen Staf een studie gemaakt over een forceering der Dardanellen, en in het door dien Staf ingediende rapport wordt duidelijk gezegd „dat een forceering alleen door de vloot *onder geen omstandigheden te rechtvaardigen is*, terwijl een gezamenlijke leger- en vlootactie beschouwd moest worden als een zeer *moeilijke en gevaarlijke* krijgsoperatie”. Als men dit leest vraagt men zich af, hoe is het mogelijk, dat een politiek persoon dan nog een operatie van de vloot alleen tegen de Dardanellen kan doordrijven.

De Britsche admiraliteit heeft lang geweeft doch ten slotte toegegeven.

Aanvankelijk was de Entente vloot, gestationneerd in de Middellandsche Zee, alleen bij machte de haar aldaar opgedragen taak te vervullen, n.l.: meester blijven van deze zee; beletten aan de Oostenrijksch-Hongaarsche vloot om uit te breken; blokkeeren van de Turksche kust en bewaken van de Dardanellen. Zoo zien wij dan ook alleen op 3 November 1914 een beschieting op grooten afstand van de batterijen aan den mond der Dardanellen.

Troepen te land waren er in den aanvang ook zoo goed als niet beschikbaar, een reden te meer om dan maar alleen met de vloot te trachten de doorvaart der Dardanellen te forceeren.

3 Januari 1915 vraagt de Britsche admiraliteit den bevelhebber der Britsche marine strijdkrachten in de Middellandsche Zee zijn meening aangaande het forceeren der Dardanellen door de marine. Het feit, dat de operaties altijd afgebroken konden worden, wanneer in den aanvang reeds bleek, dat de taak te zwaar was, gaf den doorslag tot het besluit om alleen aan de vloot de forceering op te dragen. 13 Januari viel deze beslissing bij de War Council, de Generale Staf was in deze aangelegenheid niet gehoord. Toch had men nu reeds een vaag idee, dat de hulp van landtroepen niet zou kunnen worden ontbeerd.

Wij zullen de doorbraak pogingen slechts in het kort behandelen.

Waar het kustgeschut des verdedigers niet uit de modernste vuurmonden bestond, kon de Entente volstaan met materieel dat voor het grootste deel niet was opgewassen tegen de moderne schepen van den tegenstander, zoodat de Home Fleet in tact kon blijven. (De Queen Elisabeth, de modernste super dreadnought op dat oogenblik en de Inflexible, een slagkruiser, waren de eenigste moderne schepen in de Middellandsche Zee.)

De taak aan de vloot opgedragen was drieledig: *a.* tot zwijgen brengen van de batterijen aan de monding der Dardanellen; *b.* opruimen van de mijnevelden met daarbij behoorende batterijen (dit was noodzakelijk voor de vloot kon ageeren tegen de verdedigingswerken van de Narrows); *c.* tot zwijgen brengen van de batterijen, welke de Narrows moesten verdedigen en opruimen van de mijnevelden aldaar.

Er wordt niet over gesproken hoe men zich de bevestiging der verbindingen van de in de zee van Marmora doorgedrongen vloot dacht.

19 Februari beginnen de ernstige pogingen van de Entente vloot tot forceering der Dardanellen. (5 Britsche en 3 Fransche slagschepen).

Een bombardement op de uiterste kustbatterijen bij Kaap Helles, Sedd el Bahr (Europeesche zijde) en Kum Kaleh; Yeni Shekir (Aziatische zijde).

64 kanonnen van minstens 9—2 inch, waarvan 30 van 12 inch, tegenover 16 kanonnen van 9—2 tot 10—2 inch.

Door slecht weer kan de beschieting eerst den 25en hervat worden, nu met 10 slagschepen.

De kustbatterijen antwoordden slechts zwak, waarschijnlijk hadden zij de uiterste spaarzaamheid met de munitie te betrachten.

De mijnenvegers kunnen nu 's nachts aan het werk, waardoor de grootere schepen den volgenden dag 4 mijlen de Dardanellen kunnen opvaren.

Zoo gaat de strijd dagelijks voort, waarbij al spoedig bleek, dat de batterijen bestemd voor de verdediging van de Narrows veel gevaarlijker voor de vloot waren dan die aan den ingang. Voornamelijk door haar meer gedekte ligging en door het feit dat de schepen hier niet zooveel ruimte om te manoeuvreeren hadden dan in de vrije zee.

Den 8en Maart treedt een pauze in, die alleen verklaard kan worden uit gebrek aan munitie bij de schepen, maar veel meer schijnt hiervoor te pleiten, dat op dit moment de admiraliteit tot de overtuiging kwam, dat zonder landtroepen een slagen van de onderneming niet mogelijk was.

Immers 11 Maart wordt Sir I a n H a m i l t o n benoemd tot bevelhebber over de Dardanellen-strijdkrachten, 13 Maart verlaat hij Engeland en is den 17en op Lemnos om getuige te zijn van het door de admiraliteit doorgezette plan om den 18en met alle beschikbare vlooteenheden de Narrows te forceeren.

De 18e Maart is de beslissende dag voor den vlootaanval; van de 16 grootere schepen welke de Dardanellen opvoeren, werden er 4 door mijnen buiten gevecht gesteld (waarvan 3 gezonken) en 3 door artillerievuur. Voor het eerst werd het mijnengevaar aan den lijve gevoeld, terwijl de kustverdediging zich sterker toonde dan ooit te voren. Sir I a n H a m i l t o n seint dan ook dien dag aan Lord K i t c h e n e r, dat *zoo ooit, nu wel gebleken is, dat de Dardanellen niet door een vloot te forceeren zijn*, er bijvoegende, dat indien het leger aan de operatie zal moeten gaan deelnemen, dit niet de ondergeschikte rol zal kunnen vervullen, die men het op dat oogenblik nog had toegedacht.

C a l l w e l l geeft dan ook volmondig toe, dat de poging tot forceering der Dardanellen door de vloot alleen een blunder was, niet alleen uit tactisch en technisch oogpunt, maar van den beginne af aan uit een strategisch oogpunt vooral.

De voorbereiding der landing. Doordat de Engelschen een aanslag op het Suezkanaal van Turksche zijde hadden weten te verijdelen, kwamen hier troepen vrij om eventueel de vloot te kunnen steunen. De Engelsche bevelhebber in Egypte kon nu een macht van nagenoeg 3 divisies voor dit doel afzonderen, indien deze noodig mocht blijken.

Den 16en Februari kwam de Oorlogsraad te Londen tot het besluit ook troepen te land in te zetten. De 29e divisie, welke nog in Engeland verbleef met de oorspronkelijke bestemming op Franschen bodem ingezet te worden, werd nu bestemd voor Lemnos.

De concentratie van de troepenmacht, welke onder bevel van generaal Sir I a n H a m i l t o n, de Dardanellen zou veroveren, duurde geruimen tijd. De leiding was aanvankelijk zeer weifelend in hare plan-

nen, zoo werd o.a. de 29e divisie, eerst gedirigeerd naar Lemnos, van hier echter weder teruggezonden naar Alexandrië, waar een kamp betrokken werd. Het Fransche „Corps Expéditionnaire d'Orient", dat eveneens aan de landing zou deelnemen vertrekt uit Toulon (winterkwartieren aan de côte d'azure) komt 5 Maart op de reede van Bizerte aan, blijft daar met de troepen aan boord werkeloos liggen tot 13 Maart, vertrekt dan naar Lemnos, waar het 17 Maart aankomt om ook daar weer tot den 25en werkeloos te blijven liggen, waarna naar Alexandrië gestoomd wordt om op den 27en het kamp van Ramleh te betrekken.

Al dien tijd waren de troepen niet van boord geweest. De majoor J. Vassal in zijn werk „Dardanelles, Serbie, Salonique" geeft een zeer nuchtere beschrijving van deze tochten. Hij ving o.a. in de haven van Mudros de volgende seinen op van de schepen onderling „nous n'avons plus d'eau" — „nous n'avons plus de pain" — „nos chevaux meurent de faim et de soif".

Ook beschrijft Vassal de verwarring in de commandoregeling; men had o.a.: commandanten der schepen; en. van de verschillende wapens en en. van de troepen aan boord en besluit zijn opmerkingen hierover met de verzuchting „Tout le monde commande... Qui obéit? les ordres et contre-ordres se succédaient et nous ne bougions pas".

Tijdens al deze verwarrende concentratie vervoeren had het moreel van den troep zwaar geleden (twijfel aan de leiding) Masfield in zijn werk „Gallipoli", zegt „it seems a perfectly desperate undertaking". Alexandrië zou nu de concentratie basis worden, terwijl Mudros, de prachtige natuurlijke haven van Lemnos, als tusschenbasis zou dienen. Half April had Sir Ian Hamilton ten slotte de beschikking over totaal 7 divisïën, niet op volle oorlogssterkte, \pm 100.000 man, echter zwak aan artillerie. Men rekende blijkbaar op den artilleristischen steun van de vloot.

Het spreekt vanzelf, dat wat maar aan transportmiddelen, geschikt voor vervoer van troepen van de schepen naar de kust, kon verzameld worden in de haven van Mudros opgelegd werd in den tijd van voorbereiding. Ook Rusland had beloofd samen te werken met de geallieerde troepen door van de Zwarte Zee uit tegen den Bosporus aan te vallen.

Het landingsplan. Een studie van de kaart doet direct het oog vallen op het smalste deel van het schiereiland Gallipoli, de lijn waarin de stelling van Bulair gelegen is. Hier is het schiereiland slechts 4500 M. breed, en heeft de aanvaller den kortsten weg af te leggen om de Zee van Marmora te bereiken. Landingsplaatsen zijn er meerdere in de Golf van Saros. Evenwel was het bekend, dat een sterke Turksche troepenmacht geconcentreerd was in Tracië, en Hamilton beschikte niet over voldoende sterke troepen om deze het hoofd te bieden. Zelfs aannemende dat deze niet zouden ingrijpen, dan nog had de gelande troep een flankmarsch uit te voeren, ten einde de werken van de Bulair lijn te kunnen aanvallen. Men herinnerde zich echter dat 3 jaar te voren de overwinnende Bulgaren het hoofd hadden gestooten

voor deze verdedigingslijn, terwijl zij toen heel Tracië bezet, dus van deze zijde niets te vreezen hadden.

De voordeelen verbonden aan een landing op het smalste deel van het schiereiland, wogen niet op tegen de daaraan klevende nadeelen.

Slaan wij nu een blik op de Aziatische kust. Een landing was hier op tal van plaatsen mogelijk; op een belangrijken afstand van de Dardanellen, zoowel als op eenige mijlen van af de monding. Koos men de zuidelijkste plaats, dan had men het eiland Mitylene vlak voor de kust, de noordelijkste dan had men Tenedos met een goede haven als tusschenbasis. Maar de 1e strook als landingsplaats uit te kiezen zou veel eischen aan beveiliging der verbindingen en H a m i l t o n kon niet veel troepen missen. De 2e strook leek meer aangewezen, dan waren de gelande troepen in een dagmarsch in den rug der versterkingen langs de zeeëngte, welks kustgeschut slechts in één richting kon vuren. Bovendien was hier niet zulk, zich zoo bij uitstek voor de verdediging leenend terrein, echter zacht golvend heuvelland van waar de artillerie van den aanvaller een machtigen steun kon verleen.

Waarom men deze plaats niet voor de landing uitgekozen heeft, is niet na te vorschen; C a l l w e l l voert als reden aan het moerassige terrein van de rivier de Mendere, 't welk doorgetrokken zou moeten worden, en de geringe sterkte van H a m i l t o n 's troepen.

Afdoende lijken deze redenen niet, in de eerste plaats vormden de moerassen van de Mendere voor een modern uitgerusten troep in dit jaargetijde geen zware hindernis, en voorts was de troepenmacht van H a m i l t o n wel voldoende om met steun van de vloot Tehanak aan de Narrows te bereiken.

Nu geen van de vorengenoemde plaatsen in aanmerking kwam, moest men tenslotte op het toongedeelte van het schiereiland landen. Het was voor de Entente het zuivere militaire doel zich de contrôle over de Dardanellen te verzekeren, door met voldoende troepen en voldoende artillerie een zoodanige positie in te nemen, dat de Turken gedwongen werden de werken, welke het passeeren der schepen door de Narrows beletten, te ontruimen. Dit zou bereikt worden door den Pacha Dagh te nemen, welke de Narrows beheerschte. Daar kwam bij, dat even noord van Gaba Tepe zich een kustgedeelte vertoonde geschikt om te landen, slechts 6 mijlen van deze beheerschende hoogte.

Een nadeel was, dat een dergelijk belangrijk punt ook den verdediger bekend was, en deze zijn maatregelen wel zou nemen.

Op het schiereiland komen als geschikte landingsplaatsen in aanmerking: nabij Bulair — echter gelegen onder het vuur van de stelling; de Suvla Baai — (twijfelachtig terrein — 12 mijlen van de Narrows; nabij Gaba Tepe — waar op een zeer breed front geland kan worden; ter weerszijden van Kaap Tekke (Gully Beach, Beach X en Beach W), Beach V en Beach S.

De vijf laatste vormden als 't ware een groep, geen enkele was geschikt op zich zelf om een groote troepenmacht te lande. Het toon-

gedeelte had het voordeel, dat een eenmaal gelande troep op beide flanken door vuur van de vloot gesteund kon worden, hoewel de vorm van het land niet veel van dien steun kon doen verwachten, terwijl de uiterste kustlijn zich bij uitstek leende tot het maken van aanlegsteigers e. d. voor eventueelen aanvoer van benooidigheden (iets waarmede men ook rekening dient te houden). Evenwel was een landing op dit uiterste gedeelte nooit in staat de verbindingen van de Turken te bedreigen, in tegenstelling met een landing bij Gaba Tepe of Suvla, terwijl in het 1e geval Turksch artillerievuur van de Aziatische zijde te verwachten was.

Sir Ian Hamilton besloot tot 2 hoofdlandingen, n.l. een bij Gaba Tepe, Anzaes, en een aan het uiterste toongedeelte, (29e divisie) terwijl er tevens demonstraties zouden zijn op de Aziatische kust, zuidelijk van Kum Kaleh en in de Saros golf, (naval division). Hij wenschte een zoo sterk mogelijk contingent in eens op de kust te werpen, vandaar de vele landingsplaatsen.

Het verdedigingsplan der Turken. Den 24en Maart wordt generaal Liman von Sanders belast met het bevel over de troepen ter verdediging van de Dardanellen, welke aanvankelijk het 5e leger vormden. Dit leger bestond slechts uit 5 divisïën van 9—12 bat. inf., 1 esk. cav., 1 regt. veld-art., 1 machinegeweer-eie. en treinen. Vóór de landing der Entente begon, kon echter de 3e divisie uit Konstantinopel nog te water worden aangetrokken.

Onmiddellijk na zijn inspectie-reizen gaat hij over tot ingrijpende veranderingen.

Hij vond de troepen opgelost langs de kust, dikwijls op zeer moeilijk bereikbare punten, weinig marschvaardig, weinig geoefend in schieten, zonder handgranaten, bijna nergens waren reserves beschikbaar, alles was opgelost in de voorste lijn. Bruikbare landwegen waren zoo goed als niet voorhanden, deze moesten worden aangelegd, evenals aanlegsteigers om het verkeer tusschen beide oevers te bespoedigen, bruggen moesten worden gemaakt. Kortom, talloze verbeteringen werden uitgevoerd. Hij wil den vijand niet op versnipperde krachten laten stooten; een flinke kern van troepen moet den eenmaal gelanden vijand in zee terugwerpen.

Liman von Sanders plaatste veldwachten voorzien van veel mitrailleurs op die plaatsen aan de kust, waar men een landing kon verwachten, daarachter bataljons om deze een eerste ondersteuning te geven en om den vijand op te houden, totdat versterkingen, die meer achterwaarts en in ééne hand waren opgesteld konden worden aangetrokken. Alle verplaatsingen van troepen en andere werkzaamheden hadden bij nacht plaats, zoodat de nieuwe groepeerings der troepen den vijand onbekend bleef.

Hierbij dient men in aanmerking te nemen, dat het terrein op het schiereiland zich buitengewoon voor de verdediging en voor den opmarsch van troepen leende, door zijn talloze ravijnen.

Liman von Sanders oordeelde, dat de uiterste kustlijn aan beide zijden der Dardanellenmonding in de eerste plaats door een landing bedreigd werd.

Aan de Aziatische zijde bestond de kust Z. van den Dardanelleningang uit zacht golvend heuvelland met groote dalen, waardoor de rivier de Mendere zich kronkelt. Deze heuvelen vormden bij een landing de natuurlijke artilleriestellingen voor den vijand, van waaruit zijn artillerie in samenwerking met de verdragende artillerie der vloot het ver naar het Oosten te overziene terrein volkomen beheerschen kon. De Mendere en enkele moerassen konden een met alle moderne hulpmiddelen uitgerust landingsleger geen moeilijkheden in den weg leggen.

Op de Europeesche zijde vormt het smalle schiereiland Gallipoli een typisch bergland, door ravijnen doorsneden, slechts hier en daar een weinig struikgewas. De van de bevoeiing afhankelijke bebouwing bepaalt zich slechts tot enkele plaatsen, waar zich gehuchten vormden, welke alle in de laagte zijn gelegen. Naar het noordelijk deel van de Sarosgolf wordt het binnenland meer open en vruchtbaarder.

De moeilijkste vraag was echter, „waar zullen landingen plaats hebben?” Daarnaar zou de groepeerings der troepen, die voor de zoo uitgestrekte kustlijn slechts zwak waren, moeten geschieden.

Liman von Sanders verklaart, dat de technische mogelijkheid om troepen te landen op vele plaatsen bestond. Deze konden echter niet alle bezet worden, daarom moesten taktische gronden den doorslag geven.

De voornaamste werken en batterijen, welke den waterweg beheerschten lagen op den Z. oever. Het zich in de handen der Entente bevindende eiland Tenedos ligt hier recht tegenover, en van hieruit konden in den kortst mogelijken tijd aanzienlijke krachten op den Aziatischen oever geworpen worden. Daarmede werd tevens het voordeel verkregen, dat zij in den rug, der den waterweg beheerschende versterkingen kwamen. Ook het wegnemen was hier gunstig. Hier bestond dus het meest dreigend gevaar.

Op het schiereiland Gallipoli kwamen drie punten in de 1e plaats voor verdediging in aanmerking.

1e. bij Sed el Bahr en Teke Burnu, de zuidpunt dus, die van 3 zijden door de artillerie der vloot beheerscht kon worden. Waarbij als 1e aanvalsdoel de kale hoogte Atchi Baba genomen kon worden, welke zonder noemenswaardige terreinhindernissen te bereiken zou zijn.

Van deze hoogte kon een deel der aan den oever gelegen werken en batterijen onder direct artillerievuur worden genomen.

2e. de kuststrook aan beide zijden van Gaba Tepe, van waaruit een langgerekt dal, direct op het aan den waterweg gelegen Maidos, voert. Van de in een kring om deze stad gelegen hoogten, kunnen de werken aan den oever bestreden worden.

Door het kiezen van deze landingsplaats, was de vijand echter genoodzaakt ook de het dal beheerschende hoogten van Ari Burnu te nemen.

3e. het maar 5 K.M. breede gedeelte van het schiereiland nabij Bulair in het N. deel van de Sarosgolf. Hoewel hier geen onmiddellijke artilleristische voordeelen aanwezig waren, lag hier toch een strategische beslissing van den strijd aan de Dardanellen voor de hand. Want hier kon de verbinding van het schiereiland met Konstantinopel en Tracië afgesneden worden.

Mocht het de landingstroepen gelukken deze smalle hoogterug tusschen Sarosgolf en Zee van Marmora te vermeesteren, dan werd niet alleen de verbinding te land van het 5e leger afgesneden, maar tevens de verbinding te water twijfelachtig, daar het lange Engelsche geschut van daaruit het smalle gedeelte van de Zee van Marmora zou kunnen beheerschen.

Naar aanleiding hiervan werden 3 groepen geformeerd en wel:

- a. de 5e en 7e divisie aan de Sarosgolf;
- b. de 9e en nieuwgevormde 19e divisie in het Z.-deel van het schiereiland;
- c. de 11e en de te water aangevoerde 3e divisie op den Aziatischen oever.

Elke divisie zou hare krachten zooveel mogelijk bij elkander houden en alleen de hoogst noodige veiligheidstroepen in het aan haar toegevoegde kustgedeelte uitzetten.

Niet het star vasthouden met de zwakke krachten lag in de bedoeling, maar de kracht der verdediging moest gezocht worden in de beweeglijkheid der groepen, waartoe de marschvaardigheid der Turkse troepen hoog opgevoerd moest worden.

De landing. Zooals hiervoor reeds werd aangegeven zou een van de hoofdlandingsterreinen zijn het toongedeelte van het schiereiland.

Een aaneengesloten landingsterrein was hier echter niet aanwezig, zoodat de eigenlijke landing op vijf, niet al te ver van elkander gelegen, kuststrooken zou plaats hebben, waarvan de 2 uitersten (Y en S) zouden dienen ter bescherming van de flanken der in X en V landende troepen.

Tevens was het doel der landingen te Y en S, het misleiden van den vijand en hem te dwingen zijn troepen over een grooter front te verdeelen. Van de 29e divisie waaraan toegevoegd 2 bat. van de Royal Naval Division werden bestemd:

3 bataljons voor V, 1 bat. voor W, 1 voor X, 1 voor S en 2 voor Y, de sterkte van de op deze verschillende punten te landen troepen, werd bepaald in verband met de gelegenheid, welke de kust bood om troepen aan land te zetten.

De overschietende 5 bataljons van de 29e divisie zouden te V, W en X landen, naar gelang der omstandigheden.

Landing Y. 2 bataljons zonder artillerie aangevoerd uit Tenedos op 2 kruisers en 2 transportschepen geëscorteerd door een slagschip.

Er was slechts klein transportmaterieel voor 1/2 bat., zoodat deze sterkte ook maar tegelijkertijd kon landen. De landingsplaats bestond

uit een smalle strook zand aan den voet van een met doornig, laag hout bedekte heuvel van \pm 50 M. hoogte, juist West van de beheerschende hoogvlakte van Krithia. De Turken hadden het terrein hier onbegaanbaar geacht en zeer weinig troepen opgesteld, zooveel te meer rekenden zij op een landing bij de monding van de Saghir Dere, waar een sterk loopgravenstelsel was aangelegd. Wanneer hier alle troepen geland waren, moest verbinding naar het zuiden verkregen worden met de te X landende troepen, dus in de richting van de mondig van de Saghir Dere.

De landing gelukte volkomen; zelfs voedsel, munitie en drinkwater worden boven op de heuvels gebracht, doch de steeds sterker worden de Turken oefenen een sterken druk uit op de rechterflank. Ook uit de richting Krithia komen de Turken opzetten, zoodat de gelande troepen genoodzaakt worden zich in te graven. Steun van de vloot kan niet baten, aangezien de eigen troepen den rand van het heuvelterrein bezet hebben en het directe vuur van de schepen geen doelen kan te zien krijgen. In den namiddag en 's nachts vallen de Turken herhaaldelijk krachtig aan. De toestand wordt onhoudbaar en den volgenden dag wordt besloten te reëmarkeeren, waarbij de vloot weer een grooten steun kan verleenen — de helft van de gelande troepen kan aan boord terugkeeren.

Landing S baai. Het landingsterrein rijst steil uit de zee op, op de hoogte teekenen loopgraven zich duidelijk af, een goed doel voor de artillerie van de vloot, terwijl van de Aziatische zijde ondersteuning met artillerie mogelijk is.

Als 1e echelon zijn aangewezen 3 compagnieën, eenige pioniers en een landingsdetachement van het slagschip Cornwallis.

De troepen werden naar Tenedos overgebracht op trawlers, geëscorteerd door deelen van de vloot en in Morto baai aangekomen overgeladen op booten, waarvan 6 stuks door 1 trawler worden gesleept. De sterke stroom, welke van de Dardanellen naar de Middellandsche Zee gaat, veroorzaakt vertraging zoodat het uitladen eerst 7.30 v.m. kan aangevangen.

De landing verloopt zeer vlot, dank zij de late vuuropening van de Turken. Het is bij al de landings ondernemingen van dezen dag een merkwaardig feit, dat de Turken telkens zoo laat het vuur openen.

Eerst wanneer de booten nagenoeg aan land zijn openen zij hun vuur, trekken zodoende geen partij van de weerloosheid van den vijand gedurende den tijd dat hij, opeengedrongen in de booten, naar land roeit.

De Cornwallis neemt van den aanvang af zeer dicht onder de kust ligplaats en steunt het vooruitdringen van de gelande troepen zeer goed. 10 uur v.m. waren de gelande troepen reeds in het bezit van de Tottbatterij, waarna zij zich ingraven en met behulp van de Cornwallis en de Lord Nelson in den namiddag sterke tegenaanvallen van de Turken kunnen afslaan.

Van het vuur van de Aziatische kust wordt zeer weinig hinder ondervonden, dit blijkt gedurende den geheelen veldtocht zoo te blijven.

Twee dagen later krijgen deze troepen voeling met die, geland in V baai.

Landing X. Het landingsterrein 150 M. breed is zeer geschikt; landinwaarts zacht oplopend, bood het geen bezwaar voor infanterie. Het bataljon werd voor de helft aan boord van de „Implacable” voor de andere helft aan boord van 2 mijnenvegers overgebracht. Tevens bevond zich aan boord van de „Implacable” het divisie stafkwartier.

Het de troepen vergezellende slagschip „Swiftsure” begon reeds bij het aanbreken van den dag de landingsplaats onder vuur te nemen.

De troepen werden in 2 echelons aan land gebracht, het eerst die van de „Implacable”, welk slagschip zelf kort voor de kust voor anker kwam en krachtdadig met vuur steunde, door de zich scherp afteekende loopgraven onder vuur te nemen en daardoor de Turken dwong zich te dekken.

Het aan land komen ging dan ook vrij wel zonder bezwaren, niet-tegenstaande later bleek, dat de loopgraven weinig te lijden hadden gehad van dit vuur. Verbinding moest verkregen worden met de te W. landende troepen, op ongeveer een mijl afstand. Het bleek echter, dat Kaap Tekke goed versterkt was en sterk bezet, terwijl een veldbatterij van Krithia uit enfileerend vuur kon geven. Het landen van 2 versche bataljons maakte echter de verbinding met W. mogelijk, zoodat in den avond van den 25en hier een strook land in een boog om X. met $\frac{1}{2}$ mijl straal, gewonnen was en verbinding met W. tot stand was gebracht.

Evenwel was hier door de Turken niet zoo'n sterk loopgravenstelsel, voorzien van prikkeldraadversperringen, aangebracht, als op punten, waar men een landing vrij zeker kon verwachten.

Ontegenzeggelijk heeft hier het vuur van de vloot, door den vorm van het terrein, krachtdadig steun kunnen verleen.

Landing W. Een ideaal landingsterrein, ook voor andere wapens dan infanterie, vandaar, dat het door de Turken terdege versterkt was, zelfs ijzerdraadversperringen onder water vond men hier.

Waar men veel tegenstand verwachtte, luidde de order, dat het geheele bataljon tegelijk aan land zou worden gezet.

De troepen werden aanboord van de kruiser „Enryalus” voor de kust gebracht en om 4.00 voorm. overgeladen op kotters. In het geheel waren er 32 kotters, 8 voor elke compagnie, waarvan telkens 4 door een piketboot gesleept werden.

5.00 voorm. openden de begeleidende oorlogsschepen hun vuur op de landingsplaats en de daarachter gelegen hoogten. Echter, zooals later bleek, werden noch de prikkeldraadversperringen, noch de loopgraven ernstig beschadigd; 6.00 voorm. werden de troepen naar land gesleept.

Evenwel niet allen bereikten de aangegeven landingsplaats, een geheele compagnie dreef af naar Kaap Tekke, terwijl eenige booten

naar rechts afzakten, beide laatste partijen kwamen daardoor te land op een rotsachtig deel van de kust, waardoor zij dekking vonden tegen het moordadige vuur, 't welk zoodra de booten den grond raakten op het strandgedeelte werd afgegeven. De eigenlijke landingsplaats bleek dan ook onder een geweldig vuur te liggen, 't welk zeer zware verliezen berokkende.

Slechts door het gelukkig toeval, dat een compagnie naar Kaap Tekke afdreef en aldaar landde, was het mogelijk, dat ook hier de landing gelukte, daar de troep bijna niet onder vuur en den verdediger in de flank kon worden genomen. Het naar rechts afgedreven deel wist zich op de rots te werken en zich daar te handhaven.

Om 9 uur begon het 2e Bataljon te landen; profiteerende van de ondervinding van het 1e Bataljon, landden allen aan den voet van Kaap Tekke, tegen den middag werd verbinding met de te X gelande troepen verkregen.

Op den rechter vleugel ging het evenwel niet zoo voorspoedig, daar bevonden zich zeer sterke versperringen ook loodrecht op de kust, welke door den verdediger goed onder vuur genomen konden worden; zelfs aanvullingstroepen, bestemd voor de landing in V-baai doch hier ingezet, konden hier niet vooruit, niettegenstaande krachtigen steun van de vloot. Alle schrijvers wijzen er op, dat de verdediger door het aantrekken van troepen steeds sterker werd. In den avond had men een strook van nauwelijks 500 M. diep kunnen veroveren.

De landing in V. baai. Op dit punt zou de voornaamste landing in het Z. deel der Dardanellen plaats hebben. De verdediger had hier het terrein bijzonder versterkt, omdat het zich daartoe bij uitstek leende (n.l. een in elkaar geschoten dorp en de ruïne van een kasteel) door den amphitheatergewijze vorm. Zeer zware prikkeldraad versperringen, mitrailleurnesten, verdeckte geschutopstellingen en loopgraven trof men hier aan. De uitgestrektheid van de baai liet toe hier een sterkere troepenmacht als 1e echelon aan land te brengen; $2\frac{3}{4}$ bataljon waren hiervoor aangewezen.

Men had hier bijzondere voorzorgen voor de landing genomen, nl. zou een kolenschip het gros van de te landen troepenmacht zoo dicht mogelijk onder den wal brengen, waartoe men het op het strand zou zetten, en het dan door een schipbrug met den wal zou verbinden.

Dit schip was speciaal voor de landing ingericht, de zijden waren voorzien van verschillende bordessen, welke door openingen verbonden waren met de verschillende dekken, zoodat de manschappen niet langs touwladders e.d. naar beneden behoeften te klouteren, maar onmiddellijk op de hoogte waren van de lichters, die langs boord gelegd zouden worden om zoo langs de schipbrug naar land te stormen.

Pantserplaten en zandzakken waren aan boord ter bescherming van het opperdek en de brug, terwijl op het voorschip machinegeweren waren opgesteld, gedekt door zandzakken, die hun vuur over de eigen troepen konden brengen, 5 Piketbooten elk sleepende 5 sloepen of lichters

vervoerden 3 compagniën, welke het eerst aan land zouden gaan, zij gingen de kolenboot „River Clyde” vooraf. Op 't oogenblik van stranden der „River Clyde”, waren de sloepen \pm 20 M. van het strand, en brak een geweldig vuur van den verdediger los. Masefield „Gallipoli” vermeldt, dat de zee wit zag van de inslaande kogels — „zij die niet in de booten gedood werden sprongen over boord en waadden naar de kust — velen werden in het water gedood — anderen, welke vielen doordat ze gewond werden, verdronken — weer anderen, die in te diep water over boord gesprongen waren, werden door het zware gewicht der bepakking en den sterken stroom naar de diepte gezogen — een verschrikkelijke toestand”. „Doch eenigen bereikten het strand — vormden een tirailleurlinie en trachtten de draadhindernissen door te knippen, doch werden gedood — enkelen vonden dekking achter een zandopstuiving, waar zij voorloopig buiten gevaar waren. De booten werden verstrooid en dreven met den stroom weg”. Ondertusschen trachtten de matrozen van de „River Clyde” hun brug te maken, door de lichters tusschen het schip en de kust aan elkaar te koppelen, doch zeer veel oponthoud ontstond door den sterken stroom, zoodat er met de lichters bijna niet viel te manoeuvreeren. (Dit had men kunnen weten).

Ten slotte kwam de verbinding met den wal tot stand; evenwel werd de brug onder zwaar vuur gehouden, zoodat de 1e compagnie, welke naar land snelde, zware verliezen leed. Op 't oogenblik waarop een 2e compagnie de brug betrad, ging de verbinding tusschen 2 lichters verloren, (wellicht stuk geschoten) een gedeelte dreef af. De brug werd onder zeer zware verliezen hersteld en een 3e compagnie ging den dood tegemoet; behalve geweer en mitrailleurvuur ontving zij nu ook nog G. K. T.-vuur, terwijl de „River Clyde” G-vuur van de Aziatische kust tot zich trok.

Tusschen 10 en 11 voorm. hadden een kleine 1000 man de „River Clyde” verlaten, hiervan waren meer dan de helft gewond of gedood.

De mitrailleurs op het voordek van de „River Clyde” hebben zeer goed werk gedaan en eigenlijk den toestand gered, evenals het ondersteunend vuur van de vloot.

Elke verdere poging om langs de brug aan land te komen mislukte, zoodat besloten werd de rest van de troepen der „River Clyde” in de duisternis te landen. Tegen den avond verslaptte het Turksche vuur. Zoodra het donker was, ving een rush naar land aan, gevolgd door een aanval op het oude slot en het dorp er boven. Laat in den namiddag slaagden deelen van de troepen geland in W baai, de verdedigers van V baai in de flank te nemen en zodoende den druk op V baai iets te verlichten, maar de druk op hun eigen front en de draadversperringen verhinderden hier den vooruitgang. De bovengenoemde aanval werd afgeslagen en onmiddellijk gevolgd door een niet gelukten tegenstoot der Turken.

Bij het aanbreken van den volgenden dag was de toestand voor de gelande troepen vrijwel hopeloos — zeer vele officieren waren gevallen, daaronder de meeste commandanten — de matrozen hadden vrijwel onafgebroken gevochten. De opperbevelhebber wijst kolonel D o u g h l y W y l i e van zijn staf aan om de versnipperde eenheden te verzamelen en vooruit te brengen, na vooraf een overweldigend vuur van de vloot te hebben doen afgeven. Vechtende van boomgroep tot boomgroep, van steen tot steen hadden zij 10 uur voorm. voet in het dorp; 12 uur middag in den N.rand daarvan en 2 uur nam. was het geheele complex met de heuvelen er omheen in hunne handen, waardoor V baai voor de Engelschen verzekerd was.

Munster Fuseliers bijna de helft verliezen, Dublin Fuseliers meer dan $\frac{3}{5}$; deze hadden op 28 April nog maar 1 officier over.

Beschouwingen omtrent de hiervoor besproken landingen. Generaal C a l l w e l l zegt in zijn werk, „men moet niet doen, wat de vijand verwacht dat men doen zal”. Maar heeft generaal H a m i l t o n volgens dezen regel gehandeld? Hij laat landen op die gedeelten van de kust, welke zich daartoe het beste leenden, m. a. w. daar waar de verdediger hem ook het eerst verwachtte en dus zijn tegenmaatregelen het beste genomen heeft. Vooral bij een kust als deze, met slechts zeer weinig geschikte landingsplaatsen, spreekt dit nog meer. Het is dan ook een feit, dat die troepen, welke geland zijn op plaatsen, daarvoor minder geschikt het eerst en het meest succes hebben gehad.

Omtrent het aan land brengen van artillerie op den dag der landing of den daarop volgenden worden tot nu toe nergens gegevens vermeld.

De artillerie van de vloot heeft tijdens de landing geen krachtadigen steun kunnen verleen, ook al tengevolge van den vorm van het terrein; vlakbaan vuur tegen een zoo van natuurlijke dekkingen voorzien terrein kan dit ook niet doen verwachten, wij verkeerden in onze duinen in dezelfde gunstige omstandigheden.

Waarom de Turken hun verdedigend vuur eerst openden op het oogenblik waarop de troepen aan land gingen en niet terwijl zij weerloos in de booten opeengepakt zaten, is nog niet opgehelderd.

Artillerievuur op de „River Clyde”, welke 250 M. uit de kust was gelegen, is vrijwel nagelaten, terwijl dit vuur uitnemende resultaten gehad zou hebben.

De methode van de „River Clyde” is af te keuren, in de 1e plaats maakt men door de verbinding met de brug een kunstmatig défilé, dat bovendien in hooge mate aan vernietiging blootstaat. Maar verder vraagt men zich af „wist de leiding dat er bij den verdediger geen artillerie beschikbaar zou zijn om deze vrachtboot ondervuur te nemen, waardoor men ruim 2 bataljons met toebehooren aan vernietiging blootstelde?” Zoo er maar 1 batterij beschikbaar was geweest om een dergelijk groot doel onder vuur te nemen, waarin zich bijna 2500 man, als haringen in een ton opeengepakt, weerloos bevonden, wat was er dan van de landing in V baai gekomen?

Bij landingen op een zandige kust moet de infanterie voorzorgen nemen, het geweer te beschermen tegen het zand, daar dit anders als vuurwapen onbruikbaar is en slechts nog voor het bajonetgevecht geschikt.

De landing bij Gaba Tepe. Waren de tot nu toe behandelde landingen slechts te beschouwen als demonstraties, met het doel troepen te binden op de Z.punt van het schiereiland, hier zou de hoofdaanval plaats hebben met het doel door te breken naar Maidos om zodoende de Narrows te beheerschen.

Het Australische New Zealand Army corps (12000 man) zou hier aan land gezet worden ter bereiking van dit doel.

Een aanmerkelijk verschil bij de andere landingen treedt hier op den voorgrond, n.l. de landing zou bij nacht plaats hebben en zonder voorbereiding van het vuur van de vloot — dus een verrassing van den vijand werd beoogd. Hamilton had een zeer ruw gedeelte van de kust uitgekozen als landingsplaats, ten einde de Turken te misleiden, maar de door hem aangewezen plaats werd niet bereikt, misleid door de duisternis landden de eerste troepen ruim 2 K.M. meer N. waar de rotsen veel steiler waren, doch de dekking grooter was.

Het 1e echelon bestond uit 4000 man, waarvan 1500 vervoerd werden op 3 oorlogsschepen en 2500 man in transportschepen, evenals de rest van het A. N. Z. A. C. Het 2e eskader van de vloot was hieraan toegevoegd. In den avond van den 24en verliet deze armada de haven van Mudros om zich ten 1 uur voorm. van den 25en te verzamelen 4 mijlen uit de kust en 1 mijl N. van Gaba Tepe. De 2500 man uit de transportschepen gingen over in 6 torpedojagers, de troepen aan boord der oorlogschepen in de booten.

De booten werden 3.30 voorm. naar land gesleept, te 4.10 gevolgd door de jagers.

Waarschijnlijk heeft de achter de vloot ondergaande maan de aanwezigheid van deze aan de Turken verraden — (Major Prigge, Dardanellen Kriegstagebuch).

De booten naderden in alle stilte het strand en waren reeds dicht aan de kust alsvorens de Turken het vuur openden, een kleine macht hier opgesteld had het bij Gaba Tepe opgestelde bataljon gealarmeerd, dat juist in tijds aankwam om hier in te grijpen.

De landende booten kwamen dit kritieke oogenblik goed door; de Australiërs gingen onmiddellijk tot den bajonetaanval over, welken de Turken niet weerstonden; verborgen achter rotsen of verscholen onder elke soort dekking beschieten zij het strand en overvallen de kleine groepjes Australiërs, die zich vooruit werkten.

Het landingsterrein bestaat uit een zeer smalle strook zand van \pm 700 M. lengte, N. en Z. begrensd door zeer steile rotsen, die in zee vooruitspringen. Aan de Z.zijde loopt in N.O. richting landinwaarts een ravijn met steile, met doornig laag hout begroeide, wanden; in het

N. tusschen de heuvelen door voert landinwaarts een geul die in den bergketen Sari Bair terecht komt.

Het onbekende terrein had voor den aanvaller zeer veel verrassingen, en eerst bij daglicht werden deze moeilijkheden goed overzien. Hier deed zich ook in hevige mate het bezwaar gevoelen te moeten vechten met troepen, die slechts kort onder de wapenen waren. Callwell zegt, dat zij 4 maanden oefening hadden gehad, daarna 1 maand hadden verbleven aan boord van de transportschepen. Alles stormde vol vuur vooruit, zoodat zeer vele partiële gevechten ontstonden doch het allereerst noodige, het vormen van een dekkende lijn, waardoor de later landende troepen gelegenheid kregen zich in goede orde te verzamelen, bleef achterwege. Voor de commandanten was het onmogelijk eenig verband in den troep te brengen of te houden.

De eerstvolgende 2 uren oefenden de Turken geen al te grooten druk op de gelande troepen uit, alleen de bij Gaba Tepe opgestelde vuurmonden brachten niettegenstaande de duisternis, hevige verliezen aan de landende troepen toe.

Het 2e echelon bracht een bergbatterij mede aan land.

De landing ging onafgebroken voort, waardoor echter de verwarring op het strand slechts toenam en de verliezen zeer groot werden.

Intusschen begonnen ook de Turken, welke hun reserves opgesteld hadden N. van Maidos, deze meer in het gevecht te brengen. Turksche houwitsers bevuurden de landingsplaats, terwijl veldvuurmonden de transportschepen onder vuur namen, waardoor deze genoodzaakt werden verder uit de kust te gaan en waardoor het aan land brengen van troepen enz. belangrijk vertraagd werd. De schepen hadden veel te lijden van G. K. T. en B. G. vuur. Liman von Sanders had het gevaar van een landing bij Gaba Tepe voorzien en bij de opstelling zijner reserves hiermede rekening gehouden. Het grootste bezwaar voor de Engelsche leiding was wel, dat telkens versch gelande troepen gebruikt moesten worden om de gaten, in de voorste gevechtlijn ontstaan, aan te vullen zoodat er van een geregeld geleid gevecht geen sprake kon zijn.

Uitbundige lof werd toegezwaaid aan de roeiers in de booten en de strandwerkploegen, die den geheelen dag door mannen, munitie, levensmiddelen enz. aan land brachten, terwijl het strand voortdurend onder zwaar vuur lag.

Om 10 uur voorm. was de eerste artillerie nog niet geland, terwijl de Turken meer en meer kwamen opzetten met houwitsers en veldartillerie, waardoor de voorwaartsche beweging der Engelschen tot staan kwam.

Om 2 uur nam. waren geland: 12000 man, 2 veldbatterijen en 1 bergbatterij; het landen van meerdere artillerie werd vertraagd doordat de transportschepen zooveel verder uit de kust moesten blijven.

De toestand bleef kritiek, vooral doordat eenige onderdeelen veel verder naar voren waren gedrongen, dan was opgedragen en van geen teruggaan, om een behoorlijk verband te krijgen, wilden weten.

Tegen 4 uur nam. werd een positie gehouden die zich uitstrekte in een halfcirkelvormigen boog van 1 mijl N. Gaba Tepe tot de hoogte bij Fishermanshut, toen teekende zich een georganiseerde tegenaanval der Turken af. Volgens Masefield stonden toen 8000 Australiërs en Nieuw Zeelanders tegenover 20.000 Turken met veel artillerie.

De Turken hadden slechts een kleinen marsch achter den rug en stonden tegenover troepen die den ganschen nacht niet geslapen hadden en den geheelen dag voor het meerendeel gevochten op zeer moeilijk voor hen onbekend terrein. Maar hier gaf nu eindelijk de vloot een krachtigen steun, doordat het terrein dit begunstigde. De Turken moesten n.l. over heuvelkammen om bij de Britsche liniën te komen en deze werden door de vloot onder zwaar vuur genomen.

Tot het duister wisselden aanval en tegenaanval elkaar af, terwijl zich hier verschrikkelijke tooneelen afspeelden, het kreupelhout raakte n.l. in brand en alle gewonden, die zich niet verplaatsen konden verbrandden. Het kwam voor, dat mannen, die loopgraven aan het delven waren, met de schop in de hand in slaap vielen.

Na zonsondergang kwam daarbij, dat het gruwelijk koud was en er geen kans bestond warm voedsel naar voren te brengen. In de duisternis kropen de mannen de heuvels op om water aan te dragen en munitie te brengen, werden kanonnen en projectielen de wegenlooze heuvels opgesleept, gewonden naar het strand gebracht, waar nog steeds de projectielen bij massa's neervielen.

Den geheelen nacht door werd zwaar gevochten, voortdurend vielen de Turken aan en in de Britsche linies heerschte een grenzenlooze verwarring. Gedeelten moesten terug; om het verband te bewaren kregen dan andere gedeelten order zich meer naar achteren te nestelen, maar deze weigerden (jonge troepen), verschillende troependeelen verdwaalden in de ravijnen, wat tot de gekste toestanden aanleiding gaf, anderen meenden dat het teruggaan reëmbaarkeeren beteekende, weer anderen die hun officieren en onderofficieren verloren hadden trokken zich uit eigen beweging terug op het strand, waar ook een wanhopige verwarring heerschte door de aanwezigheid van talloze gewonden, voorraden levensmiddelen en munitie die er opgestapeld lagen, verbandplaatsen, staven enz., zoodat de aanvulling naar voren ook spaak begon te loopen. Een ooggetuige noemde dezen toestand „like bloody hell and nothing else”.

De toestand was uiterst kritiek, maar op het bericht van H a m i l t o n, dat versterkingen aankwamen en dat een onderzeeboot, door de Narrows gebroken een Turksch transportschip bij Tsjanak Kale had doen zinken, herleeft de hoop, waarop zich aan het strand weer eenheden formeeren die teruggaan naar de vuurlinie, die wordt behouden.

Bij het aanbreken van den dag kwam een nieuwe, georganiseerde tegenaanval van de Turken los, die met behulp van het vuur van de vloot tot staan werd gebracht waarna men evenals in het Z. door uitputting aan weerszijden tot den loopgravenoorlog overging.

Gedurende al dien tijd werd doorgedaan met het aan land brengen van mannen, kanonnen, munitie, levensmiddelen, werden wegen naar het binnenland aangelegd, steigers gebouwd voor de booten; gedurende 69 uur stonden hier de troepen onafgebroken in gevecht, met het resultaat, dat slechts een kleine strook land, zonder voldoende bewegingsruimte, behouden werd. Maar mannen, blootgesteld aan vocht, warmte, koude, dood, honger, dorst en gebrek aan rust naderen in bedenkelijke mate de grens van hun uithoudingsvermogen, waarbij nog komt, het onbehagelijke gevoel van niet te weten hoe de slag er voor staat.

De demonstratie der Fransche troepen bij Kum Kale gelukte, een gedeelte dezer troepen ging den 25en aan land en bond daardoor Turksche troepen. *Vassal* geeft hiervan een zeer levendige beschrijving. Den 26en reëmarkeerden de gelande troepen, in den avond van dien dag landden in *V* baai van 9 transportschepen; het 175e regiment infanterie, het 3e bataljon Zouaven, 1 bat. *Légionnaires*, 2 batterijen van 75 m.M., 1 afd. van 65 m.M. en eenig geneeskundig personeel, om de Engelschen hier af te lossen in hun loopgraven op 300 M. van de kust.

Om 7.30 uur nam. begonnen, was deze om 5 voorm. van den 27en afgeloopen, waarna zij trachten vooruit te stooten, echter zonder succes.

In den avond van den 27en hield *Hamilton* een lijn van *Z*. *Saghir Dere* dwars over het schiereiland naar *Eski Hissarlik*. Op den 28en mislukte een poging om met het Fransche korps en de 29e divisie *Krithia* en *Atehi Baba* te nemen, zoodat in den nacht van den 29en versterkingen gezonden moesten worden om te behouden wat men bereikt had en men door uitputting ook hier tot den loopgravenstrijd moest overgaan.

De toestand 3 dagen na den aanvang van de landing was vrij wel dezelfde als die, bereikt door de allereerst gelande troepen, d.w.z. nergens kon men zich meer elleboog ruimte verschaffen, dan na een dag vechtens reeds was verkregen.

Het Britsche opperbevel stond nu voor de keuze de landing op te geven of wel te wachten op de aankomst van nieuwe troepen om, hetzij door nieuwe landingen, hetzij door een uitbreken uit de loopgraven te trachten het doel te bereiken.

Het ligt in den Britschen aard het eerste plan niet te aanvaarden, de Brit houdt vast zoo lang hij kan.

„Du choc des opinions etc.”

DOOR

J. P. J. VERBERNE,

Majoor der Jagers.

En de waarheid zal zeker komen na al de kritiek uit het Meinummer van den Mil. Spectator... waarvoor onzen dank.

De onderscheidene, door het legerbestuur benoemde, commissies kunnen na al hun werken weer tevreden zijn... er is gelukkig voldoende blijk van belangstelling en innig hartelijk meelevens aangeboden. Wie volgt?

Eerst wordt door den Eerste Luitenant der cavalerie H. Ch. G. baron van La w i c k een charge gedaan op de „*Tactische Reglementen commissie*” inzake het gestelde in het *Algemeen Gevechtsvoorschrift*.

De Majoor C. C. de Gelder werpt een offensieve handgranaat naar de „*Infanterie Reglementen Commissie*” inzake de z.i. slappe af-trekseltjes der „*Devoirs au Combat*”, vervat in onze „*Aanwijzingen*”.

De Eerste Luitenant der infanterie J. G. W. Z e g e r s tracht de voormalige „*Mitrailleur-Commissie*” nog eens aan hare ooren te trekken en wil de handkarretjes der Lt. Ms. vervangen door rijwielen.

Nopens dit laatste dezerzijds een korte repliek; andere heeren ook een kansje betreffende het hiervoren staande.

De door den Eerste Luitenant Z e g e r s opgesomde *nadeelen der bestaande vervoermethode* gelden mede voor zijn voorgestelde vervoerwijze op rijwielen; deze laatste vervoerwijze is trouwens niet oorspronkelijk — schon dagewesen — reeds officieel in proef genomen, gewogen en te licht bevonden.

Dat *menschentractie* uit *moreele* overwegingen ongewenscht is, kan geen ernstig argument genoemd worden; de raderbrancards werden steeds door menschen getrokken, de zware mitrailleurs en zoovele andere militaire- en burgervoertuigen worden getrokken door menschen, Nederlandsche menschen, en nooit dacht iemand aan *moreele* bezwaren, dan zij, die naar bezwaren zochten.

Terecht haalt dan ook de Redactie M. Sp. onmiddellijk een spons over dit rijwielen-voorstel: „Wij zien in gedachten de arme berijders (duwers) al zwoegen met het rijwiel aan de hand”.

De huidige menschheid is niet tevreden, wil anders, geeft gaarne kritiek, en dit is gelukkig, want dan... jaillit la vérité.

Onze Mitrailleur-Commissie heeft anders indertijd reeds alle vervoerwijzen rijpelijk overwogen.

Handkarretjes schijnen niet te bevallen. Wij hebben er al 600. Ook wij waren niet blind voor de bezwaren en wij overwogen en namen proeven met goederenwagens en koppelingen en eenspannen en tweespannen en vierspannen en rijwielen en aanhangwagentjes (zie de diverse Mil. Spectatornummers met foto's).

Maar wij moesten *bezuiniging* betrachten en wenschten reeds in 1916 zestien mitrailleur-tjes per compagnie, dus het vervoer mocht weinig kosten, anders werd het voor ons te duur.

En het moest duurzaam zijn en soliede en eenvoudig en dus geen 5000 dure paarden waarbij opgelegd en onderhouden alle vredesjaren 5000 dure tuigen. Paarden die in polderterrein moeilijk tegen luchtverkenning zijn te dekken, die bij gasgevaar onbruikbaar zijn (ook bij de artillerie). Paarden bij ons verlofskader!

Ook niet de vervoerwijze aan het lichaam van den mensch; niet uit *moreele* overwegingen want dit is fraseologie, maar omdat dan onze Nederlandsche infanteristen de helft van hunne munitie moeten achterlaten. Geen enkel legerbestuur kan dit voor infanterie gedoogen. Zeer zeker niet ons Legerbestuur bij onze actief-defensieve landsverdediging.

Ik zou mij dan ook nooit kunnen vereenigen met het door de Redactie gestelde op blz. 293: „men aanvaarde de consequentie: „*veel* mitrailleurmunitie, *minder* gewermunitie”, want ik acht dit inconsequent en onverantwoordelijk en onnoodig.

Voor onze actief-defensieve landsverdediging, waarbij wij in 't bijzonder in onze terreinen zullen zijn aangewezen op lichte mitrailleurs en geweren, hiervoor zullen wij moeten hebben 20.000 mitrailleur-tjes met zeer veel munitie en ieder infanterist een geweer met razend veel munitie; een infanterist met de helft minder munitie dan in 1914 is een halve infanterist. En we hebben er toch al niet veel en half geoefend!!

In verband met de bezuiniging en het groote kapitaal thans vastgelegd in de uitrusting van onze geheele infanterie — zoomede in verband met onze actief-defensieve landsverdediging, waarbij algeheele encadreering door verlofspersoneel, wordt dezerzijds voorgesteld: de huidige handkarretjes te behouden en ieder man, zoodra de Lt. Ms. worden afgeladen, één patroontrommel in een karldoeksche tasch te laten hangen aan een mousquetonhaak links van de linkertasch aan den koppel.

Behalve de „gevechtsbepakking” waarbij 2 patroontasschen (welke vooral bij de gewegroepen niet gemist kunnen worden), draagt de man dus slechts in het laatste stadium nog één trommel; deze gewichtsvermeerdering zal geen overwegende bezwaren opleveren.

Mocht het in sommige gevallen gewenscht voorkomen bij den aanval ter verlichting de linker patroontasch achter te laten, dan zal dit gemakkelijk kunnen geschieden, door in stede van de linker patroontasch een patroontrommel aan den linker draagriem te hangen; een en ander zooals gedemonstreerd werd op een vergadering van onze infanterie reglementen commissie.

Het vraagstuk der munitieaanvulling bij de Lt. Ms. is hierbij bevredigend en in den gedachtengang onzer nieuwste „Aanwijzingen” opgelost... en bovendien zonder noemenswaardige kosten.

NASCHRIFT VAN DE REDACTIE.

Op blz. 293 van het Mei-nummer gaven wij de vervoerwijzen aan, waarmede in den troep (Regt. Grenadiers en 22ste Regt. Inf.) verge-

lijkende proeven zijn genomen. Wij weten nu, dat geen der onder *a*, *b* en *c* genoemde vervoerwijzen hebben voldaan; dus ook niet *de bestaande vervoerwijze (c)*.

Wij achten het dan ook een daad van wijs beleid van het Legerbestuur, dit zoo belangrijke vraagstuk opnieuw onder de oogen te zien. Degelijke beproeving *in den troep* zal daartoe noodzakelijk zijn, ook al heeft de voormalige mitrailleur commissie „indertijd reeds alle vervoerwijzen rijpelijk overwogen.”

Hooggeachte Redactie.

Beleefd verzoek ik een kleinen tegenaanval in Uw rayon te mogen ondernemen, waarvan het beperkte doel zal zijn een enkele zin in de Juni aflevering, blz. 374, waar de heer W. een raid heeft ondernomen over Uw terrein op een stelling door mij bevestigd in het I. M. T. van Maart. Er staat: „Maar het gebruik van deze veldstellingen beteekent nog niet het voeren van den loopgravenoorlog, meenen wij.” Deze zin zou de opinie kunnen vestigen, dat ik dat wel meende. Nu is er over het gebruik van de veldstellingen hier bedoeld, een groote woordenschat warm gemaakt. Ook over het niet gebruik maken ervan. Het rapport van de Indische Defensie Commissie is tegen een gebruik van die stellingen, of zoo men wil: staat een ander gebruik voor. 't Doet er hier niet toe. Maar in ieder geval heb ik in het I. M. T. willen zeggen, en meen dat ook gezegd te hebben, dat die stellingen haar waarde behouden hebben (in strategischen zin) en dat haar waarde bij moderniseering van het leger (in tactischen zin) vergroot zal worden — zooals alle modern ingerichte stellingen sterker zijn, dan voorheen. Ik heb volstrekt niet beweerd, dat dáár de loopgravenoorlog zou gevoerd worden. En wil dat ook niet gezegd hebben.

Maar wel heb ik te voren betoogd, dat wij ons niet moeten verbeelden (bij een strategie als door de Defensie Commissie voorgestaan), dat wanneer wij niet op tijd op het landingspunt met voldoende krachten aanwezig zijn — gesteld, dat uit 2 divisies à 9 bataljons voldoende krachten te putten zijn — wij in Indië vrijgesteld zouden zijn van het door den ingesloten vijand zien trekken van een onverbreekbaren ring om het landingspunt. We zullen dan blij mogen zijn, dat hij er zelf niet uit kan, maar wij verdrijven hem dan niet zonder loopgravenoorlog. „Daarom”, ik neem nu een zin uit het artikel van den kolonel v. d. Weyden in het Ind. Wetenschappelijk Jaarbericht, „mogen toch de beginselen, welke in den stellingoorlog worden toegepast, in onze gevechtsvoorschriften niet ontbreken.” Ik meen, dat dáár de loopgravenoorlog mogelijk zal zijn. De heer W. gelooft van niet. Ik hoop, dat hij gelijk hebbe... tenzij zijn geloof op nog somberder beschouwingen berust, dat het mijne.

Met beleefden dank voor de verleende gelegenheid enz.

's-Gravenhage, 3 Juni 1922.

Hoogachtend, Uw dw.

F. TREFFERS, *kapt. Inf. N. I. L.*

Studie over het gebruik der Artillerie.

DOOR

H. A. SEYFFARDT,

Majoor der Artillerie.

(Vervolg en slot van blz. 430).

III. De artillerie in het verdedigend gevecht, in een niet gestabiliseerd front.

A. *Algemeene grondslagen voor de verdediging.*

47. De verdediging is de gevechtsvorm, die door den A. B. gekozen wordt, wanneer hij de gevechtskracht zijner troepen door getalsterkte, geoefendheid, bewapening of moreel niet gelijkwaardig acht aan die des vijands en hij zich daarom de voordeelen wil verzekeren, welke deze gevechtsvorm voor den zwakkere heeft.

Die voordeelen zijn:

a. de mogelijkheid een vuurplan te ontwerpen en voor te bereiden, waarmede een krachtige vuuruitwerking vóór elk gedeelte van de stelling verkregen kan worden;

b. minder bezwaren bij de munitieaanvulling, waardoor een krachtige vuurwerking gewaarborgd blijft;

c. minder verliezen, door betere dekking tegen vijandelijk vuur èn omdat een krachtige vuuruitwerking vóór een bepaald front verkregen kan worden met een geringere troepensterkte in de voorste gevechtszône, dan noodig is voor den aanval op dat front, zoodat dus minder troepen aan 's vijands vuur blootgesteld worden;

d. de mogelijkheid zich goede waarneming van het gevechtsveld te verzekeren.

e. de zekerheid der verbindingen meer gewaarborgd dan bij den aanval.

Naarmate langere tijd beschikbaar is om het terrein voor de verdediging in te richten, zullen de genoemde voordeelen meer tot hun recht komen.

48. Tegenover die voordeelen staan de nadeelen dat men het initiatief prijs geeft, daardoor aan den vijand de keuze van de plaats wààr, en het tijdstip waarop hij den strijd wil voeren — dus de mogelijkheid der verrassing — latende; èn dat geen *beslissend* voordeel door de verdediging alleen behaald kan worden. De A. B. zal dan ook — zoo hij aanvankelijk tot de verdediging gedwongen wordt — steeds het doel voor oogen houden, zoodra de krachtsverhouding door de den vijand toegebrachte verliezen te eigen gunste gewijzigd zal zijn, dit aanvankelijke voordeel door den tegenaanval in een beslissend succes om te zetten.

49. Hoewel de beschikbare tijd van invloed zal zijn op de *mate* van weerstandsvermogen, welke aan de verdedigende stelling gegeven kan worden, zullen toch de beginselen voor hare inrichting en verdediging

in hoofdzaken steeds dezelfde zijn. Om het gebruik, dat men daarbij van de artillerie maakt, te kunnen beschouwen, dient in 't kort nagegaan te worden, hoe de infanterieverdediging in een veldstelling gedacht wordt.

50. Het overweldigende artillerievuur, waarmede een modern toegeruste troepenmacht een door haar aangevallen front zal overstelpen, maakt het onmogelijk den aanval in één enkele — zoo krachtig mogelijk versterkte — linie te keeren. De aanvaller zou daardoor al zijn vuurkracht op die eene, weinig diepe, strook kunnen concentreeren, de hindernissen en versterkingen vernielen, de bezetting vernietigen.

De verdediger geeft daarom aan de stelling, waarin hij den vijand tot elken prijs weerstaan wil, een zekere diepte, zoodat het daarop vallende artillerievuur zich over een grootere terreinstrook moet verdeelen. Daar de hoofdkracht van de verdediging zetelt in het vuur der infanterie, waarvan de mitrailleur het hoofdwapen vormt, zal die „hoofdweerstandszône” niet bestaan uit meerdere *liniën*, die gelijkmatig bezet zijn: de geconcentreerde vuurkracht van den mitrailleur maakt het mogelijk uit een goed gekozen punt een breede terreinstrook te bestrijken, zoodat in de verdedigingszône meerdere strooken onbezet kunnen blijven.

De hoofdweerstandszône zal dus gevormd worden door een stelsel van in de breedte en de diepte verspreide steunpunten en mitrailleur-nesten, die in onderlinge samenwerking en elkander ondersteunende en beschermende het geheele tusschenterrein onder een krachtig mitrailleur-en geweervuur kunnen nemen. Naarmate tijd beschikbaar is zullen de steunpunten en mitrailleur-nesten door gemeenschapsloopgraven verbonden worden, zullen hindernissen vóór en in de stelling aangelegd worden, zal de dekking tegen vijandelijk vuur verbeterd worden. Alle werkzaamheden zullen zich zooveel mogelijk aan het terrein aanpassen en met de meeste zorg gemaskeerd worden. In terreindeelen, die zich bijzonder voor de verdediging leenen kunnen meerdere steunpunten in zóó nauw verband aangelegd worden, dat zij tezamen een op zichzelf staand krachtig verdedigingsstelsel vormen: deze „weerstandskernen” hebben eene bezetting, die tot één of meerdere compagnieën sterk kan zijn en kunnen bovendien naar omstandigheden ook zware mitrailleurs, bommenwerpers en infanteriegeschut opnemen.

51. De hoofdweerstandszône wordt zóó gekozen, dat den vijand zoo min mogelijk inzicht daarin verleend wordt, terwijl geen duidelijk herkenbare voorste lijn haar beloop mag verraden. Men tracht dit te bereiken door haar zoo volkomen mogelijk aan het terrein te doen aanpassen en bovendien door haar te dekken door diep geëchelonneerde gevechtsvoorposten. Daardoor ontstaat tevens voor de hoofdweerstandszône nog een eerste weerstandszône, welke in hare inrichting ongeveer hetzelfde beeld vertoont als de hoofdweerstandszône, doch door haar minder sterke bezetting minder weerstandsvermogen zal bezitten. Toch zal haar genoeg afstootende kracht gegeven kunnen worden, om den

Boordelyke Sectorgrens Divisiegroep

Hoofdeverstands-
zône

Voorste verstands-
zône
(voorposten-
zône)

Div. Reserve
(2x $\frac{1}{2}$ Batj)

Scheidingslyn der
regimentsvakken

Scheidings-
lyn der
Divisiën

Div. Groeps
reserve
(1 Regt. Inf.)

Scheidingslyn der regt-
vakken

Div. Reserve
(1 Bataljon
+ 2 Comp^{ts})

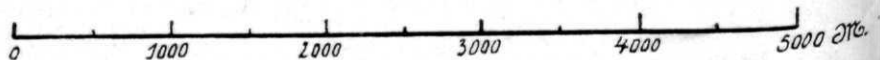
Scheidingslyn der regt-
vakken

Zuidelyke Sectorgrens
Divisiegroep

Hoofdeverstands-
zône

Voorste verstands-
zône
(voorposten-
zône)

Schaal

vijand te beletten daarin zonder degelijke artillerievoorbereiding door te dringen. Door haar diep te echelonneeren zal een sterke vuurconcentratie bezwaarlijk tegen haar uitvoerbaar zijn; door haar ijl te bezetten zullen de door 's vijands artillerie veroorzaakte verliezen zooveel mogelijk beperkt kunnen worden. Zij wordt, waar mogelijk op zoodanigen afstand vóór de hoofdweerstandszône gelegd, dat deze daardoor onttrokken wordt aan het vuur van 'svijands zware bommenwerpers.

52. Het zal van den algemeenen toestand afhangen of de troepen der eerste weerstandszône bij een doorgevoerden vijandelijken aanval zullen terugtrekken op de hoofdweerstandszône, dan wèl ter plaatse tot het uiterste moeten stand houden. Het laatste zal — zoo men in de gekozen stelling den vijand tot elken prijs weerstaan wil — in den regel het geval zijn; de bevelen daarvoor moeten in het verdedigingsbevel zijn vastgelegd.

53. In de hoofdweerstandszône en, bij hardnekkige verdediging der voorpostenzône, ook in die zône worden reserves gevormd, die door plaatselijke tegenstooten de mogelijk doorgedrongen vijandelijke afdelingen terugwerpen. Daar de hoofdkracht der verdediging in het vuur gelegen is, zijn die reserves betrekkelijk zwak, terwijl zij zich op dezelfde wijze als de andere troepen in het terrein versterken en dus naar omstandigheden ook aangewend kunnen worden, om *ter plaatse* weerstand te bieden.

Behalve deze plaatselijke reserves der regiments- en bataljonsvakken (c.q. compagniesvakken) worden door den D. G. C. en door de D. Cn. reserves afgezonderd voor het uitvoeren van den tegenaanval. In den regel zullen zij niet gebruikt worden om de verliezen van vóór haar geplaatste eenheden aan te vullen. Zij zullen — in breedte en diepte geëchelonneerd — zoodanig opgesteld zijn, dat zij bewegingsruimte houden om in de gunstigste richting den tegenaanval te kunnen uitvoeren of wèl dat zij, ter plaatse blijvende, een derde weerstandszône kunnen vormen, die als een voortzetting der hoofdweerstandszône te beschouwen is.

54. *Voorbeeld* van eene echelonnering in breedte en diepte van eene Divisie-groep in de verdediging, zonder terreinvorstelling en geheel schematisch aangegeven. (Zie de schets).

De gearceerde strooken stellen elk voor het terrein door één compagnie infanterie bezet; het romeinsche cijfer is het bataljonsnummer.

De gekozen afmetingen hebben geen bindende beteekenis.

De in de regimentsvakken gevormde plaatselijke reserves en de mitrailleurspelotons zijn niet aangegeven.

55. De in de punten 50—53 gegeven grondslagen voor de inrichting en bezetting eener stelling zullen in polderterrein niet geheel toepasselijk zijn. Meer dan in hoog terrein zal men daar genoodzaakt wezen de verdediging te voeren in achtereenvolgende *liniën*, die ongeveer het beloop van de veelal rechte wegen en terreinafscheidingen volgen.

De groote moeilijkheden, die het terrein voor den aanvaller oplevert, zullen eene ijlere bezetting en dus een nog diepere echelonnering mogelijk maken. In algemeenen zin zal echter de wijze, waarop de verdediging gevoerd wordt, op hetzelfde beginsel berusten, zijnde: den vijand — naarmate het hem gelukken zou verder in het verdedigings-systeem door te dringen, dus in de oogenblikken, dat zijne gevechtsleiding door oplossing der verbanden en minder verzekerden artilleriesteun de meeste moeilijkheden ondervindt — tegenover steeds krachtiger weerstand plaatsen en zijn aanval ten slotte vóór of *in* de hoofdweerstandszône breken.

Waar echter in hoog terrein op dat oogenblik het actieve karakter van de verdediging op den voorgrond treedt en door den tegenaanval een snelle beslissing verkregen kan worden, zal het polderterrein daarvoor in den regel weinig gunstige kansen bieden. De strijd zal daar meer zijn passieve karakter behouden, terwijl op andere deelen van het operatietooneel de beslissing gezocht zal moeten worden.

B. *Het gebruik der artillerie in de verdediging.*

a. *Algemeen.*

56. De taak, die bij de verdediging eener door een divisiegroep te bezetten stelling aan de artillerie opgedragen zal worden, wordt wat de hoofdzaken betreft in het door den D. G. C. uit te geven *Verdedigingsbevel* omschreven. Alle verdere aanwijzingen, die de commandanten van het regiment D. G. A. en van de regimenten D. A. behoeven, om het optreden hunner afdeelingen tot in bijzonderheden te regelen en te doen voorbereiden, worden opgenomen in het *Artilleriebevel*, dat in den regel door den D. G. A. C. namens den D. G. C. uitgegeven wordt.

57. De in het artilleriebevel opgenomen taakverdeeling zal de volgende opdrachten kunnen omvatten:

a. storende vuren tot op de grootste afstanden op 's vijands naderingswegen, e.q. tegen zijne troepencolonne; voorts tegen oorden, die hem als kantonnementen kunnen dienen, ontladplaatsen, uitkijkposten e. d.;

b. bestrijding van vijandelijke artillerie;

c. beschieting van 's vijands troepen, die zich voor den aanval gereedstellen, z.g. tegenvoorbereidingsvuren;

d. vernietigingsvuren tegen 's vijands aanvallende infanterie, vechtwagens, begeleidende artillerie enz.

e. ondersteuning van tegenaanvallen.

De uitvoering van opdrachten ad a en b. zal gewoonlijk aan de D. G. A. ten deel vallen, daaronder ook te rekenen de bij de Divisiegroep ingedeelde deelen der legerartillerie; de uitvoering der vuren ad c., d. en e. behoort in beginsel tot de taak der D. A.; in den regel zal daaraan echter ook door de D. G. A. worden deelgenomen.

58. Het artilleriebevel zal voorts aanwijzingen bevatten omtrent:

de terreinstrooken, waarin de onderscheidene artilleriegroepen stelling zullen nemen;

de te maken verbindingen met hoogere en neven-commando's;

de voor de uitvoering der verschillende opdrachten beschikbare munitie; de oplegging van munitie uit de munitietreinen in munitiedepots nabij de batterijstellingen. De aanvulling van de munitieechelons uit het eindstation;

de toewijzing van voor de waarneming bijzonder geschikte punten, wanneer die punten buiten het stellingterrein van de betrokken artilleriegroep vallen; de beschikbaarstelling van vliegtuigen voor luchtwaarneming;

verkenningen voor stellingveranderingen, zoowel voorwaarts als achterwaarts en voorbereiding van enkele vuren uit die stellingen.

59. Worden de bevelen voor het inrichten en bezetten van de verdedigende stelling reeds gegeven, wanneer de vijand zich nog op grooten afstand en geheel buiten het bereik van het vèdragende geschut bevindt, dan zullen de voorbereidingen voor het in stelling komen van de artillerie met groote zorg en nauwkeurigheid kunnen geschieden. De afdeelingen zelf worden dan tijdens de verkenningen en voorbereidingen achter het stellingterrein in zoo gedekt mogelijke afwachtingsopstellingen geplaatst. Wanneer met zekerheid te verwachten is, dat zelfs het vèdragende geschut niet meer op denzelfden dag het vuur zal behoeven te openen, wordt het in stelling komen eerst onder begunstiging der duisternis uitgevoerd. Alle beschikbare tijd en alle beschikbare krachten worden aangewend om de toekomstige emplacementen zoo volledig mogelijk tegen waarneming — vooral uit de lucht — te maskeeren, daarna om de dekking tegen vuur te verbeteren, munitiedepôts en schuilplaatsen aan te leggen; de telefonische verbindingen tusschen de verschillende commandoposten worden al dadelijk tot stand gebracht.

Voor deze voorbereidingen is hetgeen in punt 18 gezegd werd geheel van toepassing.

In de nabijheid der stellingen worden voor alle batterijen, die reeds in deze periode het vuur zullen openen, reserve-opstellingen verkend en voorbereid. Naarmate meer tijd beschikbaar zal zijn, worden deze voorbereidingen meer volmaakt.

60. Is de vijand, wanneer de bevelen voor de verdediging uitgegeven worden, reeds binnen het bereik van het vèdragende geschut, dan worden de verkenningen en voorbereidingen tot de allernoodzakelijkste beperkt en komt de artillerie zoo snel mogelijk in stelling, daarvan in de eerste plaats die batterijen, welke bestemd zijn voor de vuren op grooten afstand. Er zal dan rekening mede gehouden moeten worden, dat men — bij het stelling nemen — ook zelf aan vuurovervaling van 's vijands vèdragend geschut blootstaat. De tijd, besteed aan verkenning van gedekte opmarschwegen en aan het volgen van desnoods groote omwegen bij het in stelling komen, zal in dit geval geenszins als verloren te beschouwen zijn.

b. *De divisiegroepsartillerie tijdens 's vijands naderingsmarsch.*

61. In deze periode van den strijd zal de voornaamste taak van de D. G. A. gelegen zijn in het bemoeilijken van 's vijands nadering. Gelukt het door luchtverkenning en van hooge uitkijkposten 's vijands marcheerende colonnes, troepenverzamelingen of andere loonende doelen waar te nemen, dan zal daarop door het lange geschut vernietigingsvuur afgegeven worden. Om uitwerking op deze oogenblikdoelen te kunnen verwachten, zullen de waarnemingsorganen in rechtstreeksche verbinding met de voor deze opdrachten aangewezen afdeelingen moeten staan en moeten deze machtiging tot vuuropening verkregen hebben.

Kan de vijand zich door de bedektheid van het terrein of door gebruikmaking van de duisternis aan waarneming onttrekken, dan zullen slechts *storende* vuren gelegd kunnen worden op de voor zijn nadering meest belangrijke wegen, waarbij voornamelijk tot doelwit genomen zullen worden de punten, die moeilijk te onttrekken zijn als bruggen, spoorwegovergangen, smalle dorpsstraten enz.

Door het krombaangeschut worden bovendien zijn vermoedelijke kantonnementen, ontladplaatsen van spoorwegen e.d. onder storend vuur gebracht.

Daar op groote uitwerking dezer vuren zonder waarneming niet gerekend kan worden, wordt slechts een beperkte hoeveelheid munitie daarvoor bestemd; deze wordt met onregelmatige tusschenpoozen in korte krachtige vuurstooten over de verschillende doelen verdeeld. De vuren moeten afgegeven worden volgens een bepaald vuurplan, dat aan de eigen verkennende en beveiligende afdeelingen bekend moet zijn, opdat deze zich tijdens de vuurstooten niet in de beschoten zônes zullen bevinden.

62. Brengt de vijand tijdens zijn naderingsmarsch reeds artillerie in werking, om den tegenstand van de zich vóór de stelling bevindende verkennende en beveiligende afdeelingen snel te breken, dan bestaat de mogelijkheid, dat hij daardoor loonende artilleriedoelen aan 's verdedigers verdragend geschut zal bieden. Daarom zal reeds te voren eene indeeling in artilleriebestrijdings-groepen voorbereid zijn, terwijl door een goed georganiseerden bewakingsdienst uit vliegtuigen en van hooge uitkijkposten gezorgd wordt, dat de binnen het bereik van een dezer groepen in stelling komende of reeds vurende artillerie met de meeste snelheid onder een krachtige vuurconcentratie gebracht kan worden. (Zie hiervoor ook ptn. 21—24).

63. Om de in de punten 61—62 besproken vuren tot op grooten afstand vóór de stelling te kunnen afgeven, moet de D. G. A. zooveel mogelijk naar voren in stelling gebracht worden. Om echter mede te kunnen werken aan de bestrijding van 's vijands infanterie, ook nadat deze bij den doorgevoerden aanval tot in de hoofdweerstandszône mocht doorgedrongen zijn (zie hierna de ptn. 79 en 84), is het noodig de artillerie *achter* die zône te plaatsen, waardoor dan tevens hare vei-

ligheid afdoende gewaarborgd wordt. Bij een diepe echelonnering der weerstandszônes zal daardoor dus het nadeel ontstaan dat de afstand, tot welke deze artillerie hare uitwerking vóór de eerste weerstandszône kan doen gevoelen, aanzienlijk beperkt wordt. Aan dit bezwaar zal gedeeltelijk tegemoet gekomen worden door aanvankelijk enkele batterijen of sectiën tot achter of in de voorste weerstandszône in goed gedekte stellingen vooruit te schuiven. Deze blijven in die stellingen haar taak vervullen tot 's vijands hoofdkrachten zoo dicht genaderd zijn, dat de belangrijkste te verstrekken schietopdrachten ook uit de achterwaartsche stellingen volvoerd kunnen worden. Voor de dan uit te voeren verplaatsing zal in den regel van de duisternis gebruik gemaakt moeten worden. De bevelen daarvoor moeten daarom zóó tijdig gegeven worden, dat deze artillerie niet blootgesteld wordt aan de concentrische vuurwerking van op zeer werkzamen afstand in stelling gekomen overmachtige artillerie, vóór dat zij hare stellingverandering onder dekking der duisternis kan uitvoeren.

c. De divisieartillerie tijdens 's vijands naderingsmarsch.

64. De hoofdbestemming van de D. A. in de verdediging is: de infanterie rechtstreeks te steunen bij het afslaan van den doorgevoerden aanval. In verband daarmee gelden voor haar, meer nog dan voor de D. G. A., de in punt 63 aangegeven redenen om *achter* de hoofdweerstandszône in stelling gebracht te worden.

65. Wanneer niet beschikt wordt over een zeer sterke artillerie, zal het aanbeveling verdienen niet dan in hooge noodzaak de D. A., of zelfs een eenigszins belangrijk gedeelte daarvan, aan ernstige verliezen bloot te stellen, vóór het tijdstip dáár is, waarop zij haar onmisbaren steun aan de infanterie zal moeten verlenen. Men kan dit bereiken door haar zoo lang mogelijk in goed gedekte afwachtingsopstellingen te houden (zie ook pt. 59), door de batterijen onder begunstiging der duisternis hare stellingen te doen innemen en vooral: door *in die stellingen* geen schietopdrachten te doen uitvoeren vóór het oogenblik, waarop de batterijen hare hoofdbestemming zullen moeten vervullen.

66. Bij inachtneming van bovenstaand beginsel zal in de periode van 's vijands nadering door de batterijen der D. A. het vuur niet geopend worden. Wèl zullen enkele onderdeelen — meestal slechts enkele stukken, hoogstens sectiën —, bestemd kunnen worden om in vooruitgeschoven stellingen mede te werken aan de uitvoering van vuren op grooten afstand. Het lichte vlakbaangeschut is daarvoor door zijne bewegelijkheid zelfs bij uitstek geschikt, onder voorwaarde, dat ook zijne ballistische eigenschappen zooveel mogelijk op de hoogte van den tijd gebracht zijn. Deze stukken of sectiën worden bij voorkeur aan verscheidende batterijen onttrokken, zoodanig dat *het aantal* voor de hoofdtaak onmiddellijk beschikbaar blijvende batterijen niet vermindert, zij het dan ook dat eenige daarvan tijdelijk minder stukken tellen; door opvoering van den munitievoorraad per stuk is aan dit nadeel gedeeltelijk tegemoet te komen.

De vooruitgeschoven stukken of sectiën treden uit het verband hunner batterijen; zij worden zoodanig met bevelsmiddelen en met munitie uitgerust, dat zij op zich zelf staande kleine batterijen vormen, elk onder bevel van een officier. Deze treden tijdelijk onder de bevelen van den Commandant van het regiment D. G. A., met wiens batterijen zij moeten samenwerken.

67. Voor het tijdig terughalen der vooruitgeschoven stukken of sectiën der D. A. gelden in het algemeen dezelfde regelen als in het slot van punt 63 vermeld voor de vooruitgeschoven deelen der D. G. A. Zij zullen echter door hun grootere bewegelijkheid en geringere kwetsbaarheid langer dan deze in stelling kunnen blijven en kunnen dan bestemd worden om door vuur met directe waarneming den meer genaderden vijand zooveel mogelijk verliezen en oponthoud te berokkenen. Voor de vervulling van deze taak ontvangen de commandanten van den D. A. C. een duidelijk omschreven machtiging tot vuoropening en stellen zij zich in verbinding met den bataljonsC., in wiens vak zij in stelling staan. In den regel treden zij niet onder diens rechtstreeksche bevelen.

Om zelf voor vernietiging door 's vijands artillerie behoed te worden, zullen deze stukken in zeer goed gemaskeerde stellingen geplaatst moeten zijn, geven zij tegen de zich voordoende doelen slechts korte, krachtige snelvuren af en veranderen in den regel onmiddellijk na elk vuur van stelling naar een reserve-emplacement.

Wanneer het gelukt deze stukken na volbrachte taak ongedeerd terug te trekken, zullen enkele daarvan nog bestemd kunnen worden, om in een latere phase van den strijd door direct gericht vuur krachtig mede te werken aan de bestrijding van 's vijands tot de hoofdweerstandszône doorgedrongen aanvalsgroepen. Zoo het beloop van de stelling en de aard van het terrein zich daartoe leenen, zullen die stukken zoodanig vóór in de hoofdweerstandszône opgesteld worden, dat zij — in front gedekt — een krachtige flankerende werking daarvóór kunnen uitoefenen.

d. De artillerie tijdens de voorbereiding en de uitvoering van 's vijands aanval.

68. Heeft de aanvaller de verkennende en beveiligende afdeelingen van den verdediger uit het terrein vóór de voorpostenzône verdreven en heeft hij zich tegenover de stelling vastgezet (zie ook pt. 13), dan zal het de taak van de verdedigende artillerie zijn, 's vijands verdere voorbereidingen en de ontwikkeling tot den aanval zoo krachtig mogelijk te verstoren. Op grónd van het in punt 65 ontwikkelde beginsel zal in deze periode die taak bijna geheel op de D. G. A. rusten; deze zal daarbij somtijds krachtige medewerking ontvangen, op de wijze als in punt 67 omschreven, van enkele vooruitgeschoven deelen der D. A.

69. Zoo krachtig mogelijke bestrijding van 's vijands artillerie zal in deze phase van den strijd het hoofddoel van de D. G. A. zijn. Daar

echter de vijandelijke artillerie zeer zeker de uiterste voorzorgen zal nemen, om bij het in stelling komen niet door de reeds in stelling staande artillerie des verdedigers verrast te worden (zie ook pt. 18), bestaat groote kans, dat geen artilleriesdoelen ontdekt zullen worden vóór deze het vuur openen. Toch zullen de luchtverkenneren — daar 's vijands luchtstrijdkrachten, zelfs bij aanzienlijke overmacht, het lucht-ruim niet onafgebroken en absoluut beheerschen — alle krachten inspannen om, door herhaalde waarneming en vooral fotografische opname van het vermoedelijke stellingterrein der vijandelijke artillerie, gegevens over de opstelling dier artillerie te verschaffen.

70. Gelukt het niet met eenige zekerheid de opstelling van vijandelijke batterijen te bepalen, dan zal de D. G. A. hare, tijdens den naderingsmarsch begonnen, taak kunnen voortzetten. Het zal dan echter aanbeveling verdienen deze vuren, waarvan in het algemeen geen belangrijke uitwerking te verwachten is, slechts door eenige der best gedeekte batterijen te doen uitvoeren; van de overige batterijen worden degene, die reeds gevuld hebben en wier plaats dus waarschijnlijk door 's vijands luchtverkenning vastgesteld is, echelonsgewijze uit de oorspronkelijke stellingen teruggetrokken en in de reeds voorbereide reserve-emplacementen in stelling gebracht. (Zie laatste zinsede van pt. 59.)

71. Opent de vijandelijke artillerie het vuur dan zullen de gecombineerde luchtwaarneming, aardwaarneming en geluidpeiling reeds spoedig de plaats van meerdere harer batterijen kunnen vaststellen. Het behoort juist tot de voordeelen van de verdediging, dat zij de mogelijkheid schept het beloop der stelling zoodanig te kiezen, dat de meest geschikte waarnemingspunten daarbinnen vallen en dat zij den noodigen tijd voor organisatie van de geluidpeiling verschaft. Daar bovendien de bevelen gegeven en de voorbereidingen getroffen zijn om elk verkend doel snel onder een vuurconcentratie te brengen, zal 's vijands artillerie kort na de vuuropening krachtig bestreden kunnen worden. Voor deze bestrijding met vuurconcentraties zij verwezen naar de punten 21—24. Vooral wanneer de vijand zijn aanval slechts door een korte artilleriesvoorbereiding doet voorafgaan, zal die methode toegepast moeten worden, omdat zij in korten tijd meer uitwerking — althans tegen enkele doelen — belooft, dan wanneer de batterijen elk een ander doel voor hare rekening nemen. Beter in dien korten tijd eenige vijandelijke batterijen afdoende geneutraliseerd, dan vele doelen vrij onwerkzaam beschoten.

72. Op verschillende wijzen: door waarneming van den grond en uit de lucht, door patrouilleberichten, afluistering van telefoongesprekken, mededeelingen van gevangenen, plotseling ontketenen dan wel versterken van het voorbereidingsvuur der vijandelijke artillerie — kan de verdediger tot de overtuiging komen, dat 's vijands laatste voorbereidselen voor den infanterieaanval begonnen zijn en deze elk oogenblik te verwachten is. Zeer waarschijnlijk zal de vijand dan in het terrein, waar-

uit den aanval ondernomen zal worden, zijn troepen zoodanig opgesteld hebben, dat zij zeer kwetzbare doelen voor het verdedigend artilleriesvuur opleveren. Voor de D. A. is dan het moment gekomen zich in den strijd te mengen en haar daadwerkelijken steun aan de eigen infanterie te verleenen. Zij heeft daarvoor tot in bijzonderheden een vuurplan voorbereid, waarbij in de eerste plaats die terreinstrooken belegd worden, die door hare bedektheid en hare ligging nabij de voorste weerstandszône de gunstigste uitgangstellingen voor 's vijands aanval opleveren.

Dit „tegenvoorbereidingsvuur” wordt verrassend geopend, dus zonder voorafgaand inschieten. Ook hierbij is slechts van vuurconcentratie door meerdere batterijen, e.q. afdeelingen, op dezelfde strook belangrijke moreele en materieele uitwerking te verwachten; is het aantal te beleggen strooken te groot om gelijktijdig bevuurd te worden, dan valt het tegenvoorbereidingsvuur volgens een bepaald plan achtereenvolgens op verschillende strooken, doch het beginsel der concentratie blijft gehandhaafd.

73. In de dan aangebroken gevechtsphase zal ook voor de D. G. A. het beginsel op den voorgrond treden, dat alle krachten moeten samenwerken bij de bestrijding van de doelen, die voor het behoud van de stelling het grootste en een onmiddellijk gevaar opleveren, in casu de vijandelijke infanterie. *In den regel zal dan ook de geheele D. G. A., met loslating van de vijandelijke artillerie, deelnemen aan het tegenvoorbereidingsvuur.* Men neemt daardoor het nadeel in den koop, dat de vijandelijke artillerie van dat oogenblik ongehinderd haar vuur op de eigen infanterie kan leggen, maar daartegenover staat, dat het resultaat van de artilleriebestrijding — en dus ook de daardoor aan de infanterie indirect verleende steun — steeds onzeker is, terwijl de direct verleende steun, d.i. het vuur op de vijandelijke infanterie, belangrijke resultaten belooft.

Het kan evenwel voorkomen, dat de bestrijding van één of meer vijandelijke batterijen, wier ligging nauwkeurig bepaald is en die in het bijzonder gevaarlijk voor de eigen infanterie zijn, een bijna zekere kans op beslissende uitwerking zal hebben; de daarvoor bestemde batterijen zullen dan niet dadelijk aan de tegenvoorbereiding deelnemen, de concentratie zal op bepaalde plaatsen minder dichtheid hebben. Het bevel daartoe zal in elk bijzonder geval door den D. G. C. of namens hem door den D. G. A. C. gegeven worden.

74. De concentraties van het tegenvoorbereidingsvuur kunnen in elke afdeeling met batterijen, of in het regiment met afdeelingen, of ook door combinatie van beide methodes verkregen worden. Ter verzekering van een goede samenwerking zal het vuurplan van den D. A. C. aan den D. G. A. C. voorgelegd worden, die door invoeging van vuurconcentraties der D. G. A. voor de aansluiting en de noodige dichtheid der concentraties zorg draagt. Ook wordt een plan voor wederkeeringen steun aan en van de nevendivisiën in overleg met de commandanten

der aansluitende divisiegroepen vastgesteld. Voorts wordt een regeling getroffen, waardoor het vuur ook bij gedeelten ontketend kan worden, wanneer 's vijands aanval niet het geheele divisiefront treft, en wordt vastgesteld door wie en op welke wijze het bevel tot opening van het algemeene en van het gedeeltelijke tegenvoorbereidingsvuur gegeven wordt.

75. Wanneer het tegenvoorbereidingsvuur den vijand in een kwetstbare formatie verrassend overvalt, kunnen hem daardoor aanmerkelijke verliezen toegebracht worden, die hem den voorgenomen aanval doen opgeven of hem althans zoo schokken, dat de kracht van zijn aanval spoedig gebroken wordt.

Evenwel moet met een minder gunstig resultaat rekening gehouden worden en overwogen zijn, welke steun de artillerie aan de infanterie zal verleen, wanneer de vijandelijke infanterie tot den stormaanval overgaat en er in slaagt door de eerste weerstandszône heen te dringen.

Aan het daarvoor vastgestelde vuurplan ligt het beginsel ten grondslag, dat de verdediging in de eerste plaats berust op de vuurwerking der infanterie (lichte en zware mitrailleurs, geweervuur, handgranaten, infanteriegeschut, lichte bommenwerpers), doch dat deze aangevuld moet worden door een stelsel van afsluitvuren der artillerie, die voornamelijk dáár gelegd worden, waar een krachtige mitrailleurwerking niet verzekerd is.

76. De mogelijkheid bestaat ook, dat de vijandelijke aanval geheel verrassend ontketend wordt, zonder dat eenige aanduiding (zie punt 72) den verdediger op het onmiddellijk dreigende gevaar gewezen heeft. Dit zal zich o.a. kunnen voordoen wanneer de vijand, door zeer bedekt terrein, dan wel duisternis of nevel begunstigd, zijne troepen op korten afstand van de voorste weerstandszône heeft kunnen gereedstellen en geen voorbereidend artilleriesvuur afgeeft, er op vertrouwend, dat zijn overmachtige artillerie den verdediger genoegzaam zal schokken in de weinige minuten, die zijne infanterie zal noodig hebben om de voorste weerstandszône te naderen. In dat geval zal van tegenvoorbereidingsvuur geen sprake zijn en zal het afsluitingsvuur, bedoeld in de laatste zinsnede van pt. 75, het eerste vuur zijn, waarmede de D. A. haar rechtstreekschen steun aan de infanterie verleent.

77. Voor de organisatie dezer afsluitingsvuren gelden dezelfde beginselen, als in de punten 72—74 voor de tegenvoorbereidingsvuren behandeld, dus: vuurconcentraties en uitvoering door de geheele artillerie der divisiegroep. Het vóór de voorpostenzône ontworpen afsluitingsvuur, in den regel „stormvuur” genoemd, zal door de in die zône strijdende troepen gevraagd worden, zoodra de vijandelijke stormaanval zich teekent. Met alle middelen moet er naar gestreefd worden deze aanvraag zoo snel mogelijk tot de artillerie te doen komen. Wanneer de voorbereidingstijd niet lang genoeg geweest is, om de telefoongeleidingen door diepe ingraving tegen het artilleriesbombardement te beschermen, zal op telefonische verbinding niet gerekend kunnen worden;

vrij zekere kans voor verbinding geeft de aardtelegraphie, welke zich door hare eenvoudigheid zeer goed leent voor gebruik in de voorste zône en die het minst door een bombardement geschaad wordt. In elk geval wordt bovendien een stelsel van optische signalen ontworpen, waaraan ook de infanterie-vliegers deelnemen, en dat de gelegenheid moet bieden zoowel een gedeeltelijk als het algemeene stormvuur op te roepen.

78. Aangezien de sterkte aan artillerie nooit groot genoeg zal zijn, om bij toepassing van vuurconcentraties het algemeene stormvuur *gelijktijdig* vóór het geheele divisiefront te ontketenen, zal voor alle afdelingen artillerie een regeling getroffen zijn van de volgorde, waarin zij aan gelijktijdig tot haar komende aanvragen om stormvuur voldoen. Deze volgorde is dan zoodanig bepaald, dat automatisch vuurconcentratie ontstaat.

In den regel wordt bij de voorbereiding voor gedeeltelijke stormvuren niet afgedaald beneden het front van een regimentvak. Het algemeene stormvuur bestaat dus feitelijk uit een snelle opvolging van gedeeltelijke stormvuren. Men neemt daarbij het nadeel in den koop, dat voor enkele strooken onvoorwaardelijk eenige tijd verlopen moet vóór het stormvuur daarvóór zal vallen. Dit tijdsverloop behoeft echter niet groot te zijn. Neemt men als voorbeeld een algemeen stormvuur voor een divisievak, samengesteld door gedeeltelijke stormvuren vóór 3 regimentvakken, stelt men den duur van een concentratie op 3 minuten, het overbrengen van het vuur naar een volgende strook op 1 minuut, dan wordt op de derde strook het vuur na 8 minuten geopend. Wel zal de kans bestaan, dat dit vuur dan niet meer de voorste aanvalsgroepen zal treffen; dat zal zich trouwens voor *alle* strooken kunnen voordoen, wanneer het den vijand mogelijk geweest is vóór het inzetten van den stormaanval de stelling reeds op korten afstand te naderen. De infanteriebezetting der voorste zône zal er dan ook steeds op voorbereid moeten zijn, met eigen kracht 's vijands voorste aanvalsgroepen te weerstaan, er op vertrouwend, dat zeer spoedig een krachtig stormvuur zijn werking op 's vijands volgende echelons zal doen gevoelen.

79. Wanneer de vijand er in slaagt door de voorpostenzône heen te dringen, zal het stormvuur naar achteren verlegd worden. Daarvoor zal een tweede stelsel van afsluitingsvuren voorbereid zijn, dat hoofdzakelijk de hoofdweerstandszône dekt, doch zich ook over onbezet gebleven strooken van de voorpostenzône kan uitstrekken (zie ook pt. 75 laatste zinsende). Het beginsel van vuurconcentratie zal daarbij op denzelfden voet als bij het stormvuur toegepast worden. Verschillende gevallen van gedeeltelijke doorbreking der voorste weerstandszône moeten voorzien zijn, om afsluitingsvuren voor te bereiden, die den doorgedrongen vijand in front en op de flanken insluiten, terwijl een gedeelte der artillerie het stormvuur vóór het doorbroken front concentreert, om 'svijands volgende reserves het oprukken te bemoeilijken of te beletten.

80. In deze periode van den strijd zullen de enkele stukken, die vóór in de hoofdweerstandszône geplaatst zijn (zie het slot van pt. 67), ten krachtigste kunnen medewerken om het verder doordringen van den vijand te stuiten. Zij zullen uitgerust moeten zijn met een grooten voorraad tijdprojectielen, waarmede 's vijands infanterie op korten afstand onder zeer werkzaam vuur genomen kan worden, dat tot het uiterste moet worden voortgezet. Ook tegen vechtwagens zullen zij, verrassend ingezet, tezamen met het infanteriegeschut groote uitwerking kunnen hebben. Mochten die stukken daarna verloren gaan, dan zal deze tegenslag ruimschoots opgewogen worden door de den vijand toegebrachte verliezen.

81. Voor alle storm- en afsluitingsvuren, die in beginsel als kaartvuur voorbereid zijn, geldt de regel dat — zoo eenigszins mogelijk — het vuur *met waarneming* afgegeven zal worden. Voor de achter en in de voorpostenzône gelegde afsluitingsvuren kunnen waardevolle mededeelingen verstrekt worden door naar die zône vooruitgeschoven hulpwaarnemers, die binnen de daar den strijd voortzettende weerstandskernen, door aardtelegraphie met de eigen afdeelingen in verbinding blijven.

e. De artillerie na het afslaan en na het gelukken van den vijandelijken aanval.

82. Worden — na het doorworstelen van de voorpostenzône en na achtereenvolgens door stormvuur en afsluitingsvuren bestookt te zijn — 's vijands aanvalstroepen in het vuur van de hoofdweerstandszône en door de plaatselijke tegenstooten tot staan gebracht, dan zullen zij trachten zich in het gewonnen terrein vast te zetten. Dat is het gunstige oogenblik om hen aan te grijpen en terug te werpen. Ook hiervoor zijn verschillende mogelijkheden voorzien, is het terrein voor het uitvoeren van den tegenaanval verkend en zijn de opstellingsplaatsen der reserves zoodanig gekozen, dat de tegenaanval zich in verschillende richtingen kan ontwikkelen met steun van artillerie.

83. De voor dit vuur bestemde afdeelingen hebben te voren de noodige waarnemingsposten verkend, zoo mogelijk reeds bezet en telefonisch met de Afdeelingcommandoposten verbonden.

Tijdens de uitvoering van den tegenaanval zetten de afdeelingen, niet aangewezen om dien rechtstreeks te steunen, de afsluitingsvuren, e.g. stormvuren, voort op die strooken waar zij den terugvloeienden vijand de meeste verliezen zullen toebrengen en waar zij het oprukken van zijne reserves het werkzaamste kunnen tegengaan. Waar noodig en mogelijk veranderen enkele batterijen snel voorwaarts van stelling, om den teruggeslagen vijand met vernietigingsvuur op korten afstand te bestoken.

84. Wordt de hoofdweerstandszône op eenig gedeelte door den vijandelijken aanval doorbroken, dan bieden de daarachter opgestelde reserves ter plaatse krachtigen weerstand; de achter het doorbroken frontgedeelte opgestelde batterijen vuren tot het oogenblik waarop zij

door de aanvalstroepen overstroomd worden. De niet achter het doorbroken frontgedeelte staande reserves beletten de zijwaartsche uitbreiding van den doorgedrongen vijand, krachtig gesteund door alle batterijen, welke in die terreinstrook vuur kunnen brengen.

85. Wordt tot den terugtocht besloten, dan zal een deel der artillerie zoo snel mogelijk achterwaarts van stelling veranderen, om de infanterie tijdens de teruggaande beweging te kunnen steunen. Deze stellingverandering moet reeds te voren verkend zijn, vooral ook met het oog op de keuze der waarnemingspunten, die in staat moeten stellen een krachtig vernietigingsvuur op den nadringenden vijand te brengen. Levert het terrein geen daarvoor geschikte punten op, dan zal slechts door het leggen van enkele spervuren 's vijands vervolging vertraagd kunnen worden. Die spervuren zullen in den regel niet voorbereid zijn geworden en dus niet de nauwkeurigheid van voorbereide kaartvuren kunnen hebben. Voortdurende verbinding met de infanterie zal daarom in deze oogenblikken noodig zijn, om eenig inzicht in de algemeene ligging van het vuur te kunnen verkrijgen en dat op den juisten tijd vóór den opdringenden vijand te doen terugspringen.

Zoodra een echelon der artillerie van stelling veranderd is en het vuur geopend heeft, wordt ook de in de stelling gebleven artillerie bij gedeelten verplaatst en achter het vurende echelon in stelling gebracht, of wèl in marsch gezet met de infanteriecolonnes, die onder dekking van kleine achterhoeden, in geregelden terugtocht naar een door andere troepen bezette opnamestelling marcheeren. Het zal niet te vermijden zijn, dat enkele batterijen of sectiën ter plaatse blijven en zich met gedeelten der achterhoeden opofferen, om den terugtocht van het geheel uitvoerbaar te maken.

Fragmenten uit het dagboek van een Brigade-Commandant.

(Vervolg van blz. 397).

18 October. Het isolement van Moergestel is gelukkig opgeheven. Nu zijn de paarden aan de beurt en doen zich bij verschillende onderdeelen gevallen van droes voor.

Sedert eergisteren meenen wij telkens kanonvuur te hooren.

Het is gebleken, dat zich onder de vluchtelingen uit Antwerpen nog al jonge dames bevinden, waarvan het beter is, dat zij zich niet al te vrij onder onze soldaten kunnen bewegen. Zij zijn daarom vereenigd in een reeds jaren lang leegstaand kasteeltje, de Nemerlaar, tusschen Oisterwijk en Haaren gelegen. Zij kunnen zich vertreden in kasteel, bijgebouwen en tuin; maar om het geheel is een gracht en bij de eenige brug is een tuinhuisje, dat betrokken is door een wacht, zoodat niemand over de brug gaat, die daar niet noodig heeft. Een getrouwd Belgisch echtpaar woont in het kasteel zelf, om daar de orde te bewaren. We kunnen zoo veilig afwachten, wat omtrent deze jeugdige schoonen zal worden beslist.

23 October. De diphteritis te Moergestel kan als geweken beschouwd worden. Met de paarden gaat het niet al te best; die van den brigade-staf zijn zowat alle ziek. Tot nu toe waren mijn eigen paarden gespaard gebleven, doch heden is het jongste ook aangetast. Het treft wel ongelukkig, vooral voor de oefeningen; ook zouden wij in het begin van de volgende maand moeten „verhuizen”, zooals men hier nu het verwisselen van kwartieren noemt.

Vandaag is het juist een week, dat wij hier dag en nacht kanonvuur hooren. In het begin aarzelden wij daaromtrent nog wel eens; maar daarna is het sterker en duidelijker geworden, en nu is er geen twijfel meer mogelijk. Het geluid schijnt zeer groote golvende banen te volgen, waardoor men zones krijgt, waar het wèl hoorbaar is, gescheiden door andere, die het niet bereikt. Zoo hoorden wij hier in Oisterwijk *niet* het kanonvuur gericht tegen het dichterbij gelegen Antwerpen, dat daarentegen wèl te Arnhem en zelfs te Zwolle werd vernomen.

Soms hooren wij zware schoten afzonderlijk, soms is het een aaneengesloten roffel. Vooral tegen het vallen van den avond neemt het vuur in hevigheid toe. 's Nachts telde ik daarentegen tusschenpoozen van 8 à 10 seconden, eens zelfs van 28 seconden tusschen de schoten of schotengroepen. Het moet wel afkomstig zijn van het gevecht in Z. W. België, waar de Duitschers thans trachten door te dringen; het schijnt, dat de Franschen en Engelschen daar toch nog resten van het Belgische leger hebben opgenomen.

24 October. Het kanonvuur is heden bijzonder hevig; zou er eindelijk eene beslissing vallen?

25 October. Het vuur wordt steeds onduidelijker en was op het laatst van den dag niet meer te hooren. Ook te middernacht, nu alles doodstil

is, hoor ik geen enkel schot meer. Is het een gevechtspauze of verwijdert zich het gevecht naar het zuiden? Het mag wel cynisch klinken, maar het laatste zou het voordeeligst voor ons zijn, daar zoodoende de kansen, dat ons land er bij betrokken wordt, zeer verminderen.

26 October. Ook heden hooren wij geen schieten. De avondbladen melden van Fransche zijde, dat de Duitschers de Yser zijn overgetrokken. Is dat de oplossing van het vraagstuk, dat wij het vuren niet meer vernamen?

Er heerschte nog al wat onrust onder de vrouwelijke bevolking van de Nemerlaar. Als reden werd opgegeven, dat de dames allen van Vlaamsche origine waren, terwijl de door ons aangestelde slotvoogd een Waal was. Hij is nu vervangen door een onvervalschten Vlaming met zijn echtgenoot en werkelijk komen er nu geen klachten meer.

27 October. Het morgenblad geeft nieuws van Duitsche zijde, waaruit niet blijkt, dat zij zooveel zouden zijn opgeschoten. Wel melden zij, dat zij met artillerievuur Engelsche oorlogsschepen hebben verdreven. De zware geïsoleerde schoten, die wij hier hoorden, waren dus wellicht afkomstig van het scheepsgeschut. Behalve de Duitsche artillerie zal ook het weder (vrij sterke wind en regen) er wel toe hebben bijgedragen, om de Engelsche vloot de kust te doen verlaten.

Wij schijnen morgen over 8 dagen naar Tilburg te gaan verhuizen. Van den brigadestaf mogen nog slechts 4 paarden, waaronder één trekpaard, dienst doen en zoo is het vrijwel bij de geheele brigade, zeer ten nadeele van de grootere oefeningen.

1 November. Heden is het drie maanden geleden, dat wij mobiliseerden. Naar hetgeen wij van het oorlogsterrein hooren, mogen wij God dank zeggen, dat ons land er tot nu toe is buiten gebleven. Zal dat zoo blijven? Er is voor ons land geenerlei voordeel te behalen en slechts ellende van te beleven, wanneer wij er in worden betrokken. En nog steeds kunnen wij nu niet zeggen, wie dan onze vrienden en wie onze vijanden zouden zijn.

Het gevecht blijft nog steeds stationnair en wij hooren nog altijd het kanonvuur. Dat is nu reeds zoo van af gisteren voor drie weken. Hoe houden de menschen het uit? Wat zullen, behalve aan wonden, velen sterven aan uitputting en hoevelen zullen krankzinnig worden door al die ellende. Tot nu toe hoort men weinig van besmettelijke ziekten, maar nu het slechte jaargetijde komt, zal dat ook wel anders worden.

Turkije is nu ook den oorlog begonnen. Zullen de andere Balkanstaten volgen? Dat kan haast niet uitblijven. We kunnen dan krijgen: Turkije rekent af met Griekenland, Bulgarije met Servië, en Rumenië koopt van Rusland zijn neutraliteit tegen teruggave van Bes-Arabië.

We verhuizen 4 November naar Tilburg, waar ik helaas weer kantonnementscommandant moet worden.

18 November. In langen tijd niets in dit cahier geschreven. Wel een bewijs voor de eentonigheid van ons zijn; les jours se suivent et se ressemblent. Sedert 4 November weer te Tilburg onder de vervelende

peuterdrukte van het kantonnementscommando; standjes over de kwartieren, die volgens de kwartiernemers niet voldoen aan de eischen en volgens de kwartiergevers worden beschadigd en verwaarloosd door de bewoners. Het schijnt, dat de divisiestaf de kwartieren heeft besproken tegen „mondellinge” contracten en nu komt de wrijving: de soldaten zijn niet tevreden met het kwartier en de eigenaars niet met de betaling en beiden hebben min of meer gelijk. Het is weer een van de vele punten, waarbij de divisiestaf zich bemoeit met allerlei details, die buiten zijn sfeer liggen en waarvan de uitvoering toch bij ons berust; waardoor de moeilijkheden voor ons onnoodig vermeerderd worden. De fabrikanten, wier localiteiten wij bezetten, behandelen ons met veel goeden wil; maar zij zijn en blijven kooplieden en daarom moet men rechtstreeks met hen onderhandelen en niet door tusschenpersonen met „mondellinge” contracten, waarvan men later niet meer weet, hoe ze precies luidden en wie nu wel bepaald de afspraak maakte.

Verder allerlei rapportjes over zaken den wachtdienst betreffende, terwijl langzamerhand ook veel krijgswaardzaken beginnen te komen. Gelukkig nog niet van zeer veel beteekenis; maar een en ander toch bewijzende, dat de stemming niet meer is die van Augustus. De menschen beginnen zich te vervelen en dat is niet te verwonderen.

Eindelijk veel geschrijf over een Raad van onderzoek. Wat is dat toch omslachtig geregeld; de loting voor den Raad is gesteld in handen van den Territorialen Bevelhebber en het is voor hem bijna niet na te gaan, wie al niet aan die loterij moeten deelnemen; vooral daar in dit geval ook de reserveofficieren daartoe verplicht zijn. Het merkwaardige is, dat bij zulk een gelegenheid de prijzen altijd getrokken worden door Kwartiermeesters, Magazijnmeesters, Officieren van Gezondheid, Mil. Apothekers en Paardenartsen, die — hoe verdienstelijk ook — toch dikwijls niet in de eerste plaats de aangewezen personen zijn, om dergelijke puzzles op te lossen, waar het overtredingen van troepenofficieren aangaat. Zou het niet eenvoudiger, maar vooral beter zijn, indien werd bepaald: voor een officier behorende tot een wapen wordt geloot uit de troepenofficieren van de divisie of van de stelling; voor een officier behorende tot een dienstvak wordt geloot uit alle officieren van dat dienstvak?

Met den oorlog op het Westfront blijft het maar steeds hetzelfde. Het schijnt, dat men in Z.W. België een inundatiestelling heeft gemaakt door het openen van de zeesluizen bij Nieuwpoort en dat het langzaam stijgende water als het ware vanzelf de strijdenden geleidelijk van elkander heeft gescheiden. *Dit is zeer bemoedigend als bewijs voor de waarde van inundatiestellingen*; het werd bij ons een beetje mode, om die waarde in twijfel te trekken.

Het schieten houdt maar niet op; men hoort het zoodra men buiten Tilburg komt. Zooals de toestand nu is, kunnen we hier in den treure blijven hangen. Enfin, het is hier altijd nog beter, dan in de loopgraven; ik geloof wel, dat onze menschen uitstekend hun plicht zouden doen,

maar vechtlustig is niemand meer. Sedert een paar dagen is de winter ingevallen, eerst sneeuw en nu vorst. Buiten rijden zonder scherp beslag is vrijwel ondoenlijk; maar we hebben voor den troep nog geen voldoende hoeveelheid scherp beslag ontvangen. Het gaat met al dergelijke verstrekkingen zeer langzaam; ik probeerde of ik voor de brigade mij bij particulieren kon voorzien, maar de nummers van de schroeven der scherpe kalkoenen alhier komen niet overeen met onze schroefgaten in de ijzers. We hebben anders genoeg schrijverij gehad over het scherp beslag; wanneer we dat van papier konden vervaardigen, waren we al lang klaar. Ik heb een kort overzicht over die correspondentie laten maken, waarvoor ik geen andere omschrijving weet, dan tragi-comisch. Voor mijn eigen paarden heb ik voldoende voorraad, dien ik vroeger liet maken in een garnizoen zonder manege.

Gisteren op de Buntsche heide beëdiging van reserve-officieren bij beide regimenten mijner brigade. Een eenvoudige maar onder de omstandigheden zeer plechtige ceremonie, waarvan de beteekenis zeker scherp werd verduidelijkt, door het op die heide zoo hoorbare kanongebulder. Aangezien die beëdiging absoluut een korpszaak is, was ik er slechts bij als belangstellend getuige. Een hogere autoriteit denkt daar anders over. Hij kwam eerst toen de zaak was afgelopen, maar liet den troep, die bij dit weer heusch genoeg achter den rug had, weer verzamelen en hield bij elk regiment een lange speech. Blijkbaar van buiten geleerd, want het was voor beide regimenten geheel dezelfde, zoo zelfs, dat hij bij het tweede regiment, na te zijn gewaarschuwd, dat hier geen bloedverwanten van de beëdigden aanwezig waren — die hij evenals bij het vorige begon toe te spreken — hij zijne woorden veranderde in: „wanneer hier bloedverwanten van de beëdigden aanwezig waren geweest, dan zou ik tot hen zeggen enz. enz.”

De bedoeling is vermoedelijk goed; maar de uitwerking van al dat gepraat is geheel anders.

18 December. Bezoek van Hare Majesteit bij eene oefening op de Rechte Heide, waarbij mijne brigade een aanval moest fingeeren op eene door andere troepen bezette stelling. Door de omstandigheden kon het wel niet anders worden dan eene paradeoefening, want het was de bedoeling, dat H. M. zooveel mogelijk van onze troepen zou kunnen zien en omgekeerd. Een en ander zeer ten goede van de algemeene opgewektheid; de heide stond ten deele onder water, maar de troepen marcheerden er soms tot over de knieën doorheen op een wijze alsof zij geen beter pretje in December wisten te bedenken. Toen, na afloop der oefening, H. M. de soldaten geheel vrij om zich liet verzamelen en hen toesprak, heerschte er een onbeschrijfelijk enthousiasme. Er smeult in ons volk toch meer vuur dan menig oppervlakkig beschouwer wel zou denken. H. M. betuigde mij met hoogst welwillende woorden hare groote tevredenheid over de houding van de tot de brigade behorende troepen en ik meen van harte te mogen zeggen, dat zij dit volkomen verdiend hebben.

19 December. De brigade zou dezer dagen verhuizen, om weer de voorposten over te nemen. Hoe eerder ik daar ben, hoe aangener het mij zal zijn en ook de soldaat is daar het liefst.

In verband met een geval van kwade droes, is de verhuizing echter uitgesteld tot omstreeks 8 Januari.

1915.

4 Januari. De verhuizing is alweer uitgesteld, ditmaal tot 13 Januari. Houdt vermoedelijk verband met eene divisieoefening, die op 8 Januari zou plaats hebben.

9 Januari. De oefening had gisteren plaats, het is de eerste divisieoefening na ruim 5 maanden van mobilisatie. Wanneer de divisiestaf zich minder bemoeide met inwendige aangelegenheden, die aan lagere autoriteiten kunnen worden overgelaten, zou meer tijd voor dergelijke oefeningen beschikbaar zijn. Was deze oefening wellicht het gevolg van eene vingerwijzing van hooger hand: de C. V. was althans aanwezig. Ze bestond uit het innemen van een voorposten opstelling, waartegen de cavaleriebrigade zou ageeren. We marcheerden af bij volslagen duisternis en bij afschuwelijk weer; maar daar zijn we al aan gewend: alles is beter dan de menschen onder het motief van ongunstig weder te laten hangen in de bedompte massakwartieren.

Bij de cavaleriebrigade dacht men er blijkbaar anders over, althans zij bleef thuis en zond slechts een paar eskadrons. Later op den dag, toen het weer wat beter was; kwamen nog al wat amateurs in dagelijksche tenue, buiten manoeuvreverband, eens bij ons kijken.

Van middag werd mij gemeld een geval van vermoedelijke diphtherie bij twee compagnieën, die in de Palace-bioscoop zijn gelegerd. Ik hoop, dat het een loos alarm is, eerstens voor die arme kerels, die dan weer in dat overvulde massakwartier worden geïsoleerd en ook omdat ik vrees, dat de verhuizing naar de voorposten, dan weer zal worden uitgesteld.

15 Januari. De verhuizing is gelukkig toch doorgedaan en sedert eergisteren ben ik weer belast met de grensbewaking.

De compagnieën, waarbij het ziektegeval voorkwam, zijn voorloopig achtergebleven; er is gelukkig nog geen nieuw geval bijgekomen. Het is een feit, dat de geneeskundige dienst deze zaken zeer energiek aanpakt en, tot nu toe, met veel succes.

Ik heb de grensbewaking overgenomen juist zooals ik ze vond bij de vorige brigade; maar aan de regimentscommandanten heb ik opgedragen na te gaan of wellicht het aantal wachtjes kan worden ingekrompen. Al verwacht ik daarvan niet zooveel als te Oisterwijk, waar ik het aantal dagelijks op wacht komende inkromp van 360 man op één sectie, zoo heb ik de overtuiging, dat er nog wel wat zal kunnen worden uitgespaard. Zodoende zouden meer menschen vrij kunnen komen voor patrouillegang en hinderlagen tegen de smokkelarij, die vrij sterk schijnt te zijn en waartegen de grensbewaking thans in hoofdzaak dient.

Het heeft ook feitelijk niet veel zin meer om van voorposten te spreken. Ik vraag mij af of het nog wel logisch is, dat we steeds dezelfde opstelling houden als toen er in België druk werd gevochten en de strijd nog niet in de loopgraven was vastgeroest? Zou er niet veel te zeggen zijn voor een meer geconcentreerde opstelling en voor het overlaten van de smokkelarij aan de douanen, waaraan men meer permanente wachtposten (desnoods uit de landweer bestaande) zou kunnen toevoegen?

16 Januari. Ik bezoekt in de laatste dagen een goed deel van de grens. Waar vroeger de Belgische vlaggen waaiden, vond ik thans Duitse en hier en daar ook Duitse wachtposten. Veel soldaten ziet men niet. Waarom ook? Zij hebben niets dan voordeel bij de smokkelarij. Het zijn dikke gemoedelijke menschen van den Beierschen landstorm. Die zullen ook wel nooit gedacht hebben, dat ze nog eens in de dennenbosschen en op de heidevelden aan onze grens zouden belanden. Wat zullen ze hun biertje missen; of zou de Duitse intendance daar voor zorgen? Ze is er zeker toe in staat. De Beieren zijn uitstekend gekleed en gemakkelijk te herkennen aan hun platte leeren petten.

17 Januari. Uit Baerle Nassau bericht, dat daar zoowel gisteren als heden op ons gebied eene Duitse patrouille is aangetroffen, voorgevende verdwaald te zijn (eveneens Beiersche landstorm). Ik heb geen bepaalde reden daaraan te twijfelen; maar ik hoorde reeds van den door mij afgelosten brigade commandant, dat de heeren nog al eens uit den band springen: dronkenschap, vreugdeschoten met scherp en dergelijke. Wanneer we weer zulke bezoekers krijgen, zullen we ze vasthouden en ze met eenige plechtigheid aan het Duitse commando „overgeven”.

De beide compagnieën, die waren achtergelaten in de Palacebioscoop komen gelukkig morgen vrij en gaan dan naar Alphen.

19 Januari. Ook van onze zijde ging thans een patrouille de grens over en zulks werkelijk bij vergissing. Ik heb thans bij mijne bezoeken kunnen nagaan, dat het inderdaad te goeder trouw kan gebeuren. De grens was toch al moeilijk te volgen door haar grilligen vorm en dat is thans nog veel moeilijker geworden, nu geheele strooken onder water staan. Ik moet dus met het „vasthouden” van Duitschers wat voorzichtig zijn.

20 Januari. Allerlei wrijvingen tusschen hoofdofficieren der brigade. Dat was een half jaar geleden nauwelijks denkbaar. Door dat eindeloos gehang wordt een ieder ongedurig en de stemming lijdt helaas daaronder. Het ongeluk is, dat zoo iets natuurlijk doorwerkt naar beneden.

31 Januari. Aan de grens wordt de Beiersche landstorm afgelost door landweer uit Crefeld. Ook weer in zeer goede uniformen en met splinternieuw leergoed en dito laarzen. Het is even merkwaardig als treurig, dat, terwijl de Duitse landweer en zelfs landstorm uitstekend gekleed en uitgerust zijn, onze menschen van het veldleger in eerste linie

vrijwel in lompen loopen, gebrekkig schoeisel hebben, terwijl hun uitrusting ook veel te wenschen overlaat. Een kapitein, die tijdens de aflossing van een Duitsche grenswacht onze daartegenover liggende post visiteerde, hoorde een Duitscher over onze menschen zeggen: „die Kerle sehen aus, wie Schweine”. En, er is helaas niet veel tegen in te brengen. Noch het aanzien naar buiten, noch het gevoel van eigenwaarde worden bevorderd door dezen toestand van verwaarloozing.

Aan het Belgische grensstation Weelde—Merkplas vond ik Saksers, waarachter een Pruisische compagnie. Het schijnt, dat de heeren zich niet met elkander bemoeien. Volgens een beambte van het Belgische station vinden de Pruisen de Saksers te slap militair en de Saksers de anderen te dom en te bekrompen; vermoedelijk hebben beiden gelijk.

In de groote lokomotiefloods van het Nederlandsche station aldaar zijn een twaalfhonderdtal Belgische vluchtelingen ondergebracht en geïsoleerd in verband met een verdacht besmettelijke ziektegeval. Zij verkeeren in een toestand van volslagen apathie, hangen den geheelen dag om de groote kachels en zijn er zelfs nauwelijks toe te bewegen hun eigen vaatwerk schoon te maken of hun brood af te halen, wanneer dit met den wagen aan de afsluiting wordt gebracht. Een uitzondering maakt een kantwerkstertje, een lief, aardig meisje van een jaar of 15 à 16, dat den geheelen dag dapper met haar vlugge vingers bezig is en van onze officieren en anderen allerlei bestellingen krijgt en zoo een aardig duitje verdient. Men heeft het kind apart moeten zetten, daar het herhaaldelijk werd lastig gevallen door anderen, die niet kunnen uitstaan, dat zij iets uitvoert. De Hollandsche stationchef is burgemeester van deze kolonie; hij probeert er wat leven in te krijgen door hun, die vrijwillig iets uitvoeren (als schoonmaken lokalen, etc.), stukjes karton te geven voorzien van zijn stempel en zij, die daarover beschikken, hebben de voorkeur bij de verdeling van liefdesgaven. Ik woonde zulk een verdeling bij: verschillende kleedingstukken werden als het ware gekocht met de kartonnen schijfjes. De stationchef heeft blijkbaar een zeer gunstigen invloed op die arme menschen. Toch zal ik er op wijzen, dat het hoogst wenschelijk is, dat deze — onmiddellijk aan de grens gelegen — nederzetting ten spoedigste naar elders wordt overgeplaatst. Men kan er anders zeker van zijn, dat zij aanleiding tot conflicten zal geven.

In de buurt van Pineind is van nacht weer door smokkelaars op onze soldaten geschoten, die dat hebben beantwoord. Dat is al meer voorgekomen, gelukkig zonder treffers — althans niet aan onze zijde. De soldaten vinden dezen dienst van patrouilles en hinderlagen blijkbaar zeer vermakelijk. Gisteren trof ik te Hilvarenbeek een heel gezelschap smokkelaars aan, mannen, vrouwen en zelfs kinderen, die in een hinderlaag gelooopen waren en nu vastgehouden werden om aan de marechaussee te worden overgeleverd. Het roovertjespelen schijnt niet enkel bij kinderen in den smaak te vallen.

5 *Februari*. Gisteren is bij Castelre een Duitsch soldaat moedwillig de grens overgegaan, om sterken drank te koopen. Toen hij door een onderofficier werd aangehouden, bracht zijn achter de grens gebleven kameraad het geweer in den aanslag in de richting van den sergeant. Wanneer niet zeer voldoende excuses worden gemaakt, zal ik deze zaak bij hoogerhand aanhangig maken.

8 *Februari*. Het incident van den 5den is afgeloopen met nederige verontschuldgingen van Duitsche zijde en met bestraffing van den delinquent. De Duitsche afdeelingsofcommandant was er merkbaar mee verlegen.

17 *Februari*. Morgen is het de critieke dag, waarop de onderzeeblokade van Engeland door Duitschland zal intreden. Men is in groote spanning wat dat zal geven. Ik acht de mogelijkheid, dat wij daardoor in moeilijkheden zullen komen, niet zoo gering. En wederom, voor de zooveelste maal, vraag ik mij af: van welke zijde hebben wij dan vijandelijkheden te verwachten? Wat is dat toch een onmogelijke en onhoudbare toestand en wat moet dat voor onze regeering verbazend moeilijk zijn.

Langzamerhand verschijnen er stukken in de couranten over de schandelijk slechte wijze, waarop onze veldtroepen zijn gekleed. Het is ook werkelijk meer dan erg; het komt nu meermalen voor, dat soldaten niet kunnen uitrukken, omdat zij geen schoenen hebben en dat zij van elkander kleedingstukken moeten leenen, om met verlof te kunnen gaan. Hier aan de grens durft men geen aanmerking meer te maken als een man in lompen op post staat. Ja, ja!: „die Kerle sehen aus wie Schweine”!

Het is wel zeer treurig en ergerlijk, dat wij nog verheugd moeten zijn, dat de pers er zich mee bemoeien gaat. Het is niet onmogelijk, dat er nu wat zal worden gedaan; de klachten langs den officieelen weg hebben tot nu toe al bitter weinig uitgehaald.

Zondag was ik met verlof in den Haag en sprak daar ex-minister Colijn. Hij dacht, dat de oorlog dit jaar zeker zou afloopen (het zij zoo!) en vroeg mij of de couranten berichten omtrent de kleeding niet overdreven waren. Ik zag geen reden om ze tegen te spreken, want die, welke ik las, komen mij volstrekt niet te sterk getint voor. Hij kan er trouwens alles van weten, want hij zelf, als minister, is reeds begonnen den jarenlangen achterstand van onze mobilisatie-uitrusting bij te werken, wat bij zijn vertrek van het Ministerie helaas daar doodliep.

Ik heb dezer dagen van m.i. zeer goed ingelichte zijde vernomen, dat Italië met 1 Mei a.s. in den oorlog zal gaan en wel... aan de zijde der entente. Ik ben dit gaan mededeelen ter plaatse, waar ik meende, dat men daar prijs op zou stellen. Het werd echter zoo ver weggegooid en belachelijk gevonden, en toen ik verklaarde mijn zegsman niet te mogen noemen, geloof ik zelfs, dat men er mij van verdacht, dat ik hetzelfde had verzonnen en nu gewichtig wilde doen.

Het is een goed geneesmiddel tegen zelfoverschatting; ik had gedacht, dat men mij beter kende en hooger zou hebben getaxeerd. Tevens een goede les voor het vervolg. Ik ben toch heusch niet voor mijn plezier van die twee dagen verlof ruim anderhalf uur gaan antichambreeren.

7 *Maart*. Weer een hevig conflict tusschen een tweetal hoofdofficieren; de stemming wordt gedrukt en onplezierig.

Een grensincident met een staartje. In een Belgische villa vlak tegenover een van onze grenswachten wordt een nieuwe Deutsche wacht uitgezet; de beide commandanten maken een praatje; de Duitscher vraagt aan onzen commandant of hij hun installatie niet eens wil komen bekijken. De ander, een piepjong luitenant, ziet daar geen kwaad in en loopt mee over de grens, weldra gevolgd door personeel van zijn wacht en terwijl men daar zoo genoegelijk staat te praten op het bordes der villa, neemt iemand een kiekje.

En nu het staartje. Op een of andere wijze komt een afdruk van het kiekje in minder gewenschte handen en wordt het anoniem opgezonden rechtstreeks aan den Opperbevelhebber met de vraag, hoe hij het zou vinden, wanneer dit kiekje, nu eens flink vergroot, werd geplaatst in de illustraties der geallieerden. Algemeene ontsteltenis: onderzoek, straffen van den jeugdigen boosdoener en allerlei bepalingen en strafbedreigingen tegen aanraking van onze militairen met de Duitschers, waartoe o. a. onze posten een eind van de grens moeten worden teruggetrokken. Het is waar, het was verkeerd, maar wij verliezen hierdoor ook de eenige gelegenheid, om eens iets van hen te hooren.

Morgen houdt het vervoer van particulieren uit Engeland naar Nederland op; beteekent dit, dat alsdan troepentransporten naar het vasteland gaan? Zoo ja, waarheen? De duikbooten zullen dan wel weer van zich laten hooren.

13 *Maart*. Sedert eergisteren zijn wij weer te Oisterwijk. Op den heenrit hoorde ik weer het artillerievuur, dat nu al sedert 5 maanden in onze ooren zit. Ik logeer weer in het hotel de Linde; maar het is niet meer zoo aangenaam als vroeger. Mijn kapitein-adjutant is al een week met verlof wegens ziekte en zal nog wel wat wegblijven en mijn luitenant van speciale diensten is mij, zonder vraag om advies, onverwacht op dato afgenomen voor eene andere functie. Ik heb dus nog slechts over mijn ordonnans-officier, die telkens met verlof gaat voor particuliere belangen. Het hotel zit stampvol; ook met Belgische gevluchte families, wat ons onze vrijheid wel wat beneemt.

Ik zal achter den troep heen moeten zitten, want er begint hier en daar slapheid te heerschen.

19 *Maart*. Dit eerste cahier loopt ten einde. Wij zijn nu al 7 maanden weg uit ons garnizoen en nog steeds buiten den oorlog als is het niet zonder oorlogsgevaar. De toestand is niet prettig, maar het kon nog veel erger zijn. Nieuws is er niet te melden, noch van het Oost-

noch van het Westfront; de zaken staan overal vrijwel stil. Italië en Roemenië waren eenige dagen vrij roerig; maar daar hoort men ook al niet meer van. Zouden zij Duitschland nog niet voldoende geknauwd achten, om, met niet te groote risico, er voordeel van te halen? De Fransche 3 % rente is in de laatste week voortdurend stijgende en kwam van 69 geleidelijk op 71, wat er op zou wijzen, dat men daar gelooft aan hulp van die zijde. Ik ben vreeselijk nieuwsgierig of mijn mededeeling omtrent Italië uit zal komen.

26 Maart. Heden en gisteren groote oefening voor mijne brigade, waaraan werd deelgenomen door eene compagnie wielrijders, eene afdeeling veld-artillerie, eene afdeeling houwitsers en eene verbandplaatsafdeeling. Ik gaf het bevel over een der partijen aan een hoofd-officier der artillerie. Zij doen dat zoo goed als nooit en wanneer zij dan later in hoogere rangen een groot gemengd commando krijgen en de boel loopt mis, dan is men erg verbaasd; want „het was toch zoo'n knappe kerel”. Bij het verlaten van de H. Krijgsschool moest iedere leerling een brevet meekrijgen, waarboven met vette letters staat: „**En ten slotte leert men ook de bevelvoering door bevel te voeren en niet door er over te praten en te lezen**”. Maar men denkt bij ons wel eens, dat dit voor artilleristen niet noodig is. Nu Napoleon in zijn jongsten officierstijd ook enkele jaren (hoogstens) bij de artillerie heeft gediend, denkt men, dat iedere Nederlandsche artillerist een geboren Napoleon is.

De Divisiecommandant woonde de oefening bij en was zeer tevreden; ik ook.

31 Maart. Vanmorgen bevel „onverwijld” munitie te pakken. Moet er iets gebeuren in verband met de verschillende incidenten ter zee (vooral opblazen van de Medea)?

4 April. Niets naders vernomen hebbende, ga ik voor eene vergadering naar den Haag; na te Oisterwijk mijn bagage te hebben gepakt en daar alles te hebben achtergelaten gereed voor onmiddellijk vertrek. Ik kom in den Haag en dáár is alles zoo rustig alsof er geen oorlog was. Men zendt van daar zelfs een order, dat, buiten de appels en den dienst, iedereen kan rondloopen, zooals hij zelf maar begeert.

Onlangs krijg ik een brief, waarin advies gevraagd wordt over het om der kostenwille oprichten van tentenkampen, die zullen worden geplaatst behalve in de „niet beveiligde grensgedeelten”. Ondershands vraag ik nadere inlichting omtrent de bedoeling van dat „niet beveiligde” en de schrijver, althans steller, van dien brief weet ze mij niet te geven. Hij schrijft thans, dat een andere autoriteit uitmaakt het al of niet „bedreigde” (wat niet hetzelfde is als „beveiligde”) van eenig gedeelte van het gebied in Noord-Brabant. En verder: „In allen gevalle wordt dus niet à priori aangenomen, dat geheel N. Brabant als bedreigd geldt. Heel veel wijzer zult u hierdoor wel niet worden”.

Neen! daarin ten minste heeft hij gelijk. Het heeft er soms veel van alsof in den Haag ieder bureau op zich zelf werkt, zonder leiding door één hand.

Verder weer een brief volgens welke verschillende officieren weldra door de brigade zullen moeten worden afgegeven voor andere functiën. Het gedeelte van het Veldleger, dat „te velde” staat, schijnt bijzaak te worden. Dat gedeelte (III en IV D. en Cav. Brig.) is, als er iets gebeuren mocht, m. i. het eenige wat men buiten de liniën zal riskeeren en dat dan aan de „eer” zal worden opgeofferd; de rest zal men dadelijk achter die liniën halen of daar houden.

Wanneer ik deze aantekeningen zoo eens doorlees word ik zelf tot mijn spijt getroffen door den moppertoon, die er begint te klinken. Toch geloof ik niet pessimistischer te zijn dan mijn mede-Brabantsche kantonnementsbroeders; maar onze stemming is geleidelijk minder opgewekt geworden. Wij voelden ons hier eerst als hoofdzaak en krijgen nu langzamerhand den indruk, dat men ons beschouwt als een min of meer lastige bijzaak.

Mijn kapitein-adjutant is gelukkig hersteld en teruggekeerd; ik hoop, dat hij geheel uitgezikt zal zijn.

20 April. Alweer een zeer gewichtig incident: het torpedeeren van de Katwijk. Voor anker liggend schip met regeeringsgraan, dat, zonder eenige waarschuwing wordt getorpedeerd, tórwijl de torpedo-boot zich van de bemanning verder niets aantrekt. Het heeft nogal opwinding in ons overigens zoo tamme land verwekt. Wat zouden wij trouwens ook „dreigen”, terwijl wij — naar buiten — toch niet veel kunnen doen? Ons veldleger is vrijwel precies even sterk als 9 maanden geleden en dat is toch het eenige, waarmee wij, buiten onze landsgrenzen, iets zouden kunnen uitvoeren.

21 April. De Deutsche Regeering heeft reeds excuses en schadeloosstelling toegezegd, voor het geval mocht blijken dat de aanval geschiedde door een Deutsche onderzeeboot. Zij is daarmee zoo vlug, dat ik haast denk, dat zij redenen heeft om aan te nemen „dat het geen Deutsche boot kan zijn geweest”.

22 April. Er wordt hier en daar in de pers reeds twijfel uitgesproken of het wel een Deutsche onderzeeër was, die de Katwijk torpedeerede. Blijkt het een Engelsche of Fransche te zijn geweest, dan zal het interessant zijn na te gaan of de verontwaardiging dan op sterkte blijft of plotseling vervluchtigt.

Er wordt heden weer buitengewoon hevig geschoten. Wellicht weer eene actie op de Belgische kust; heden voor een week hoorden wij ook zulk hevig schieten en bleek het evenzoo vuur van Engelsche schepen te zijn geweest.

(Slot volgt).

Gegevens vreemde legers. (Augustus 1922).

BELGIE XIII.

1. Reorganisatiemaatregelen.

a. Het wetsontwerp ter bevordering van de vrijwillige dienstneming en de reëngagementen, een der wetten ter uitvoering van de reorganisatieplannen voor het leger (zie gegevens Vreemde legers April '22) is bij de Belgische kamer ingediend.

Door deze wet hoopt men in 1925 over een vrijwilligerskern van 20.000 man te kunnen beschikken, zijnde 12.000 onderofficieren en 8000 korporaals en soldaten.

Opgemerkt zij dat de beide laatste jaren de werving slechts gemiddeld 120 vrijwilligers per maand opleverde.

Teneinde de staatsuitgaven niet te veel te belasten kon niet gezocht worden in de richting van het bieden van grootere geldelijke voordeelen, doch moest een ander middel gevonden worden om den toeloop der vrijwilligers en het aantal reëngagementen te doen toenemen.

Het wetsontwerp wil, indachtig aan hetgeen daaromtrent in Frankrijk en Duitschland bestaat, het doel bereiken, door de vrijwilligers na hunnen dienstdtijd eene burgerbetrekking te verzekeren, terwijl anderzijds bepalingen zijn gemaakt waardoor een te lang dienstverband bij het leger wordt tegengegaan.

Rekenende op 20000 vrijwilligers met 5 tot 10 jaren dienst, moeten er dus jaarlijks ongeveer 3000 naar de burgermaatschappij afvloeien; verwacht wordt dat bij de spoorwegen, het zeewezen, de posten en de telegrafie deze 3000 gemakkelijk geplaatst kunnen worden.

De wet verleent vrijwilligers met minstens 5 jaren werkelijken dienst en goeden staat van dienst een voorkeurrecht op eene betrekking bij staat, provincie of gemeente.

De betrekkingen worden onderscheiden in 3 categoriën:

a. lagere betrekkingen waarvoor geen examen of een dat zich over het lager onderwijs uitstrekt moet worden afgelegd; evenwel kunnen de candidaten nog bovendien aan een vakproef onderworpen worden;

b. hulpbetrekkingen, waarvoor een examen zich uitstrekkende over het middelbaar onderwijs van lageren graad moet worden afgelegd;

c. beroepsbetrekkingen, waarvoor een examen zich uitstrekkende over het middelbaar onderwijs van hooger en graad moet worden afgelegd.

De betrekkingen onder *c.* bedoeld worden alleen beschikbaar gesteld voor onderofficieren die minstens 8 jaar gediend hebben.

Verdere voordeelen die de wet biedt, zijn, dat de militaire dienstdtijd boven 4 jaar in aanmerking komt voor dienstouderdom in de burgerbetrekking. Evenwel geldt dit slechts tot een maximum van 6 jaren, aangezien het leger er belang bij heeft dat de onderofficieren niet langer dan 10 jaren dienen, terwijl anderzijds de onderofficieren een te grooten voorsprong op de burgers zouden krijgen.

De militairen, die voor een burgerbetrekking geschikt worden bevonden, kunnen desgewenscht tot hunne benoeming in werkelijken dienst blijven.

b. Een tweede reeds ingediende reorganisatie van zeer ingrijpend karakter is die betreffende *de lichamelijke opvoeding en de militaire voorgeoefendheid*.

De *lichamelijke opvoeding* wordt verplichtend gesteld voor jongens van af den 6-jarigen leeftijd tot den tijd hunner inlijving, voor meisjes van af den 6-jarigen tot den 18-jarigen leeftijd.

Bij het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen wordt een *Hooge Raad voor lichamelijke opvoeding* ingesteld welke belast is met het toezicht en de contrôle; tevens dient deze raad den Minister van landsverdediging van advies voor het vaststellen van de regelen volgens welke een onderzoek zal ingesteld worden naar de lichamelijke geoeffendheid van de jongelieden die ingelijfd zullen worden. Zij die het bewijs van lichamelijke geoeffendheid bij dat onderzoek niet behalen, worden *twee maanden eerder opgeroepen* om hunne lichamelijke opleiding te voltooien.

De *militaire voorgeoefendheid* bestaat uit drie graden.

De oefeningen voor *den eersten graad* worden verplichtend gesteld voor de jongelieden welke hun 17en levensjaar volbracht hebben en duren tot den tijd hunner inlijving (dus gedurende ± 2 jaar); het onderwijs strekt zich uit over de elementaire militaire wetenschap en de opleiding tot specialisten.

De militaire voorgeoefendheid in den *tweeden graad* richt zich op de vorming van het lagere kader.

De *derde graad* heeft ten doel jongelieden die geschikt zijn om reserve officier te worden, de noodige kennis bij te brengen, waardoor hunne latere opleiding tot officier vereenvoudigd kan worden.

De Minister van landsverdediging regelt het onderzoek dat naar de militaire voorgeoefendheid ingesteld zal worden, stelt de getuigschriften vast die behaald kunnen worden en bepaalt de eischen die aan de instructeurs gesteld moeten worden, bovendien regelt hij het toezicht op de vereenigingen waarbij het militaire voorondericht gegeven wordt.

Zij, die niet tenminste voldoen aan de militaire voorgeoefendheid in den eersten graad, zullen *een maand eerder onder de wapenen worden geroepen* om hunne militaire voorgeoefendheid te voltooien; *deze maand evenwel nog afgescheiden van de twee maanden hiervoren genoemd* voor onvoldoende lichamelijke geoeffendheid.

Geen vereeniging mag opleiding geven in militaire voorgeoefendheid dan nadat deze door den minister als zoodanig bevoegd is geacht; onderwijzers en materieel worden door het leger ter beschikking van de erkende vereenigingen gesteld.

Het tot stand komen van deze wet is nog vrij onzeker aangezien zij bij het sectieonderzoek in de kamer op 9 Juni j.l. slechts zeer weinige voorstanders vond.

c. Ten slotte is nog eene wet ingediend op de *aanwerving van reserve officieren*.

Vóór den oorlog werden deze officieren verkregen uit vrijwillige officieren, die het leger verlieten en nog niet pensioen gerechtigd waren, alsmede uit de onderofficieren die nadat zij den dienst verlaten hadden nog aan een aanvullingsexamen onderworpen waren.

Dit stelsel heeft evenwel niet voldaan, eerstens door het geringe aantal reserve officieren dat hiermede verkregen werd en in de tweede plaats door de te geringe geoefendheid waarvan zij blijk gaven.

Gedurende den oorlog werd uit de opgeleiden aan de scholen voor reserve-officier een aanvulling van goede reserve officieren bekomen.

De nieuwe wet nu onderscheidt twee soorten, *de gewone reserve officieren en de specialisten*.

De eerste categorie wordt verkregen uit de onderofficieren (militie of vrijwilligers) die het diploma voor reserve luitenant behaald hebben in een school die sedert 1919 in werking is, uit de oudstrijders die gedurende den oorlog ten minste zes maanden aan het front gediend hebben, en uit de officieren die voor dat zij pensioen gerechtigd zijn het leger verlaten, alsmede uit de gepensioneerde officieren.

De specialisten worden geput uit doktoren, apothekers, professoren, ingenieurs en hogere ambtenaren, die door hunne speciale kundigheden in staat kunnen geacht worden het leger goede diensten te bewijzen. Deze officieren verkrijgen een rang in overeenstemming met de positie die zij in de burgermaatschappij bekleeden.

2. Begrooting.

De oorlogsbegroting (zie Gegevens Vreemde Legers Mei '22) is 21 Juni j.l. door de Belgische Tweede Kamer aangenomen met 93 stemmen tegen 10 en 46 onthoudingen (waaronder 41 sociaal-democraten, die verklaarden, dat zij niet tegen uitgaven voor de nationale verdediging waren, doch wel tegen de militaire politiek der regeering).

De „Bijzondere Commissie” uit de Kamer had tevoren over deze begroting een rapport ingediend, waarin de noodzakelijkheid werd naar voren gebracht om het leger in meer voldoende mate van *vechtwagens* te voorzien en niet te wachten tot nog betere soorten uitgevonden waren, aangezien de vechtwagens een onmisbaren steun zijn voor de infanterie en tegelijkertijd een offensief wapen van den eersten rang. Herinnerd werd aan 1914, toen het leger slecht voorzien was van mitrailleurs, doordat men te lang wachtte, in de hoop een meer volmaakt wapen te kunnen invoeren.

Ook wees het rapport op het groote belang van de *luchtvaart* en het *lucht doelgeschut*; om in oorlogstijd over vele vliegtuigen en vliegeniers te kunnen beschikken, werd de oprichting van burgervliegvelden en burgervliegscholen bepleit.

Ten slotte werd er op gewezen, dat, niettegenstaande de ministers van financiën van de geallieerden op 11 Maart '22 het jaarlijksch onderhoud van het Belgische bezettingsleger op een vast bedrag van

102 miljoen francs gesteld hadden, deze som door de uitbreiding van de bezettingstroepen, voor 1922 met ongeveer 22 miljoen francs zou overschreden worden.

Bij de behandeling der begrooting door de Kamer werd eveneens op de aanschaffing van vechtwagens aangedrongen; verder werd gewezen op de mogelijkheid, om tractors en handelsvliegtuigen na verbouwing voor militair gebruik geschikt te maken, terwijl ook werd gevraagd om een betere luchtvaartorganisatie, aangezien de cavalerie haar belangrijke rol in de oorlogvoering verloren had.

3. Kaarten.

Als gevolg van den oorlog is de vervaardiging van nieuwe kaarten door het Carthographisch Instituut noodzakelijk gebleken.

Reeds is verschenen een kaart van 1:200.000, terwijl in bewerking zijn nieuwe uitgaven van de kaarten van 1:20.000 en 1:40.000 en een geologische kaart van 1:800.000. De chromotopographische kaart 1:20.000 van voor den oorlog kan niet meer worden herdrukt, daar de steenen door de Duitschers werden onbruikbaar gemaakt.

Verder zullen van Eupen en Malmédy kaarten van 1:20.000, 1:40.000 en 1:100.000 vervaardigd worden.

4. Gereëngageerden.

Het Kon. Besluit van 15 Juni '20 bepaalt, dat vrijwilligers de eerste drie jaren van hun dienstverband soldijgenietend zijn en zij zich daarna, mits ouder dan 18 jaar zijnde, kunnen reëngageeren, waarna zij voor jaarwedde in aanmerking komen.

1 Januari '21 was het aantal gereëngageerden 6.444, 1 Januari '22 9500.

5. Scholen.

De „*école de guerre*” wordt thans gevolgd door 80 Belgische en 4 vreemde officieren (1 Franschman, 1 Armeniër en 2 Lithauers).

De „*école militaire*” telt op het oogenblik 248 officieren-leerlingen en 176 leerlingen, totaal 424.

De 2 *écoles primaires des pupilles*, de 2 *écoles moyennes des pupilles* en de 2 *écoles du degré supérieur* ook genaamd *école des cadets*, welke laatste eene voortzetting van het onderricht der pupillenscholen geven, hadden op 1 Januari '22 te zamen 1463 leerlingen.

6. Kazernebouw.

Sedert in 1921 in beginsel werd besloten het leger te reorganiseren op den grondslag van 9 actieve divisies, is een daarmede overeenstemmend bouwplan van kazernes vastgesteld. Dientengevolge werden aanvankelijk op de begrooting voor 1922 gelden gevraagd voor het bouwen of voltooiën van 21 kazernes (o.a. een te *Gent* voor een bataljon van het Korps vechtwagens, een te *Eupen* en een te *Malmédy* elk voor een bataljon infanterie).

Thans heeft de Minister dit aantal kazernes met 5 verminderd en zullen de kosten ten deele op de begrooting van 1923 gebracht worden.

Inhoud van Tijdschriften¹⁾ (N. O. I.)

Ind. Milit. Tijdschrift. April-aflevering.

Het eerste artikel, getiteld: „*Landingen gedurende den Italiaansch-Turkschen Oorlog 1911—1912*” geeft ons, als eerste van eenige vervolgen, een kustbeschrijving van Noord-Afrika, de voorbereidende maatregelen voor de landing op de Tripolitaansche kust en een overzicht van de inleiding tot de landing bij Tripolis.

De heer C. Reynerse heeft het over de Zweedsche Gymnastiek n. a. v. een vorig artikel van den heer A. Kint.

Een zich niet noemend schrijver bespreekt onder het hoofd: „Tactische Schetsen” enkele onderdeelen van een gevechtsvoorschrift, dat in de naaste toekomst zal moeten worden samengesteld. De zeer lezenswaardige puntlichten-in-proza, welke wel replek zullen uitlokken, worden vervolgd.

De heer v. W., die zich ontpopt heeft als verwoed vegetariër, bekijkt de ondervoeding van het Duitsche volk door een anderen bril dan menigeen. Als *alle* Duitschers eens vegetariërs waren geweest, zou Duitschland voedsel genoeg hebben gehad.

Daarna volgt een critische bespreking van het nieuwe voorschrift op den pionierdienst van alle wapens van de hand van kapitein der genie P. J. Graaff. De criticus kan zich in vele opzichten niet vereenigen met de wijze, waarop dit voorschrift is samengesteld. In technisch opzicht bevat het meerdere onjuistheden en de heer Graaff vraagt zich dan ook aan het slot af, of de samensteller van dit voorschrift zoo totaal onbekend is geweest met de werkzaamheden der Pioniers, dat hij dacht, dat dit V. P. werkelijk voor hen zou voldoen.

Wij vragen ons af of men dan is afgeweken van de gewoonte, om het concept reglement eerst ter beoordeeling te zenden aan *alle* wapens, die er mede te maken hebben. Heeft men die gewoonte ook hier gevolgd, dan zou de Insp. der Genie zich met het V. P. accoord moeten hebben verklaard en zou de critiek van den heer Graaff indirect zijn gericht tegen de opinie van dien chef. Zoo niet, dan is bij de samenstelling inderdaad een fout gemaakt. Gelukkig bestaat nog het systeem van wijzigingsblaadjes!

Vermelden wij voorts nog, dat kapitein Tabbers een vergelijkende beschouwing geeft over de Fransche en Duitsche schietvoorschriften en de heer Geldorp nog eens weer over de promotie voor officieren artikelt en wij ook nu weder veel waars in zijn opstel aantreffen.

W.

¹⁾ Orgaan der N. I. O. V. Maart-aflevering niet ontvangen.